

Szabó Attila¹

Páli paradoxonok avagy „szolgálati” paradoxonok

Tit 1,12–13

2Kor 6,1–10

Pauline Paradox or the “Service” Paradox. This paper investigates how Saul of Tarsus, who is rather be known as the apostle Paul, is thinking and is teaching, about his office and service, which means to follow Jesus Christ.

Meanwhile, – as he deals and applies with such things – it turns out that Paul was a connoisseur of classical Greek literature, acquainted with his contemporary philosophical thought, a brilliant mind, arguing with the Stoic and Epicurean philosophers in Athens – perhaps also due to the fact that Tarsus was a famous Greek education centre, and he was trained by that „school”

When – in the letter to Titus – quotes the so-called lie-paradox-one critic accuses Paul not only to present a logically false reasoning, but straight the lack of inspiration by the Holy Spirit.

By examining Titus 1,12–13 and 2Corinthians 6,1–10, my aim is to prove that: Paul did not present a logically false reasoning, we are dealing with existential paradox, and why both passages are called – paradoxically – the paradox of service.

Keywords: Paul, paradox, Titus, service, Cretan, Corinthian

Bevezetés, célkitűzés

Pál apostol, a korábban Saul nevet viselő, a Ciliciai Tárusból származó farizeus, (ApCsel 23,6) egy nem hétköznapi képzettségű, kimagasló műveltségű ember volt. Nemcsak a rabbinikus judaizmusban volt jártas, – tanítómestere volt a nagy tiszteletnek örvendő, zsidó Gamáliel (ApCsel 22,3) – hanem a klasszikus görög irodalomban is, talán abból is kifolyólag, hogy Tarsus híres volt görög filozófiai iskolájáról.

¹ Gyülekezeti lelkész, a BBTE Református Tanárképző Kar Ökumene Doktori Iskola doktorandusza.
Email: nemegey@gmail.com.

Az apostol Athénban, az Areopágoszon sztoikus és epikureus filozófusokkal vitatkozik – ApCsel 17,17; 22–34 két görög költőt, *Epimenidest* (Kr.e. 600 körül) és *Aratust* (ca. 315 – ca. 245 Kr.e.), pontosabban azoknak műveiből idéz, és pedig:

- a. *Epimenides – Cretica* – „...mert ő benne élünk, mozgunk és vagyunk” – ApCsel 17,28 – a krétaiak azt gondolták, hogy Zeusz halandó, Epimenides hallhatatlannak hitte –
- b. *Aratus* – csillagászati költeményéből, a – *Phaenomena*-ból: „... bizony az ő nemzetsége vagyunk” – ApCsel. 17:28 – persze anélkül, hogy megneveznék az idézetek forrását.

Az 1Kor 15,33: „...ne tévelyegjétek: a jó erkölcsöt megrontja a gonosz társaság” szalólóigét, valószínűleg *Menander* (Kr.e. 342-291) – *Thais* nevű vígjátékából idézte, habár lehetséges, hogy ez egy jól ismert szólásmondás lehetett, még talán *Menander* előtt is.²

Tény az, hogy amikor a Tituszhoz írt levelében, a kréti misszió kapcsán újfent *Epimenidest*, pontosabban a nevéhez fűződő, ún. *Hazugság-paradoxont* idézi,³ egyik késői kritikusa⁴ azzal vádolja Pált, hogy nemcsak, hogy logikailag hamis érvelést terjeszt, hanem egyenesen a Lélek általi inspiráció hiányáról tanúskodik, akárcsak egy későbbi esetben, amikor a hajadonok házasságkötésével kapcsolatosan ő maga állítja, hogy „...nincs rendelkezése az Úrtól”, (1Kor 7,25) mégis tanácsot ad.

Célkitűzésem az, hogy a Tit 1,12-13-at és az 1Kor 6,8–10-at megvizsgálva megállapítsam:

- a. Pál nem terjeszt logikailag hamis érvelést, valami egyébről van szó
- b. következtetési hibákkal is szembesülünk, de valójában egzisztenciális paradoxonokkal van dolgunk
- c. miért nevezhető mindkét igehely – paradox módon – a *szolgálat paradoxonjának*?

1. Paradoxon

1.1. Meghatározások

A paradoxonok – állítások, premisszák, vagy azok csoportja, amelyek – látszólag – ellentmondáshoz vezetnek, vagy olyan igaz állítások, amelyek a józanésznek ellentmondó következtetésre kalauzolnak.

² Ez esetben Pál nem volt járatosabb *Menander* műveiben, mint amennyire járatos lehetne valaki Shakespeare munkásságában, aki a „... lenni vagy nem lenni” kérdést idézné

³ Tit 1,12–13a.

⁴ SAIFULLAH, M.S.M.: *Epimenides' Paradox: Was Paul Inspired?*, (1999) <http://www.islamic-awareness.org/Bible/Text/paul.html>.

A paradoxonok lehetnek meglepő tények, – pl. a matematikai paradoxonok –, számos paradoxon tartalmaz önhivatkozást vagy a végtelennel próbál manipulálni, és vannak erkölcsi paradoxonok is. A filozófiában is találkozunk paradoxonnal, különösen az etika tárgyalásakor, ezeket *dilemmáknak* is nevezik. A híres paradoxonok mögött megbúvó kétértelműségek, sokszor, tulajdonképpen következtetési hibák.

W. V. Quine három féle paradoxont különböztet meg:⁵

1. valószerű – igaz paradoxon – *veridical* – egy abszurdnak tűnő következtetésre irányít, ami végül mégis csak igaz.

2. valószerűtlen – hamis paradoxon – *falsidical* – olyan tény bizonygat, ami nemcsak hamisnak tűnik, hanem valójában az is – a hiba vagy a paradoxon magyarázatában rejlik, vagy egy hibás következtetésben vagy valótlan feltételezésben. El kell fogadnunk annak igazságát és azt is, hogy nem paradoxon. Ebbe a fogalomkörbe tartoznak az érvénytelen bizonyítások, (pl. $1=2$) amelyek valamilyen rejtett, meg nem engedett matematikai műveletet (nullával való osztást) végeznek el.

3. ellentmondásos – *antinomikus* – két egymást kölcsönösen kizáró és logikailag egyenlő, meggyőző erővel igazolható – *paradoxes of antinomy* – a fenti, előbbi két kategóriába nem sorolható, valódi ellentmondások, amelyek a valóságról alkotott kép, a modell hibás voltára hívják fel a figyelmet. Ezek a leghasznosabbak, mivel többnyire a rendszer finomítását, továbbfejlesztését eredményezik. Nem minden paradoxon sorolható be a három említett kategóriába, ezért meg kell említenem még egy negyedik kategóriát is, ez pedig az.

4. *existential*⁶ – *egzisztenciális*, a létezését érintő paradoxon, amely magában hordozza a valószerű – *veridical* – paradoxon igazságát, de a hiba nem a feltételezésben, vagy a magyarázatban rejlik, – mint a valószerűtlen – *falsidical* – paradoxon esetében, hanem a „valóság”, a lét teremt meg ezeket a következtetéseket.

Itt és most azonban nem az a célom, hogy a sokféle paradoxont bemutassam, inkább néhány – rendelkezésre álló – meghatározással szolgálok.

„A paradoxonok általában a logikai szigor, a rövideg egy bizonyos típusú vadság és a fenyegető meghatározhatatlanság felé való nyitottság kombinációja.”⁷

„Az erkölcsi paradoxonok szórakoztatóak, de – minden, velük megtehető móka ellenére – ugyanakkor agresszív fenyegetések az alapvető erkölcsi megérzések ellen, a mi etikai elméleteink ellen, és általában az értelmünk békessége ellen.”⁸

„A paradoxonok, a filozófia *haikusa*⁹: aggasztó és humoros, rövid és végtelen, logikai és egzisztenciális.”¹⁰

⁵ Idézi: Saul SMILANKY: *Ten moral paradoxes*, Blackwell Publishing, 2007, Preface, p.4

⁶ Uo.

⁷ Uo.

⁸ Uo.

⁹ Három soros, 17 szótagú (5–7–5) japán költeményforma

„A matematikusok a prímszámokat úgy tekintik, mint az atomokat, mivel minden szám, a prímszámok eredményeként elemezhető. Én úgy tekintek a paradoxonra, mint a filozófia atomjaira, mert ezek alkotják, az alapvető kiindulási pontot, a fegyelmezett spekuláció számára.”¹¹

„Általában elmondhatjuk, hogy paradoxon lehet bármilyen következtetés, ami először abszurdumnak hangzik, de van egy érvelés, ami fenntartja ezt.”¹²

„Ez az, amit én egy paradoxon alatt értek: látszólag elfogadhatatlan következtetés, amely látszólag elfogadható érvelésből következik, látszólag elfogadható hipotézisből kiindulva.”¹³

„Mi a paradoxon? Egyes filozófusok nem hajlandóak bizonyos problémákat paradoxonnak tekinteni, hacsak eleget nem tesznek, a szigorúan logikai ellentmondás tényének. Mások túl engedékenyek: akkor használják a *paradox* kifejezést, ha valami meghökkentő, szokatlan, váratlan vagy ironikus dolog történik.”¹⁴

Láthatjuk tehát, hogy az igazi paradoxon több mint ártatlan tréfa, a megoldás – vagy azoknak kísérlete – nemegyszer egész tudományterületek fogalmi rendszerének felülvizsgálatához vezet.

2. A Tituszhoz írt levél

2.1. Megírásának körülményei – A második bebörtönzés elmélet¹⁵

Az Apostolok Cselekedetei 28. fejezetében azt olvassuk, hogy Pál két évig Rómában maradt. Amikor Pál a bíróság előtt megjelent, fellebbezését siker koronázta. Ezt támasztja alá a keresztény hagyomány is, *Eusebius* egyházatyja, a *Historia Ecclesiastica*

¹⁰ Saul SMILANKY: *i.m.*

¹¹ Roy SORENSEN: *A brief history of the paradox*. Oxford University Press, 2003, Preface.

¹² W.V. QUINE: *The ways of paradox*. Idézi: Saul SMILANKY: *Ten moral paradoxes*. Blackwell Publishing, 2007. Preface.

¹³ R.M. SAINTBURY: *Paradoxes*. Cambridge University Press, 2009.

¹⁴ Saul SMILANKY: *i.m.*

¹⁵ Ez arról szól, hogy Pált felmentik a vád alól és Rómában szabadon bocsátják, ahonnan több ún. „térítői utat” szervez, így jut el Krétára is.

c. művére hivatkozva. Az apostol megvédte magát a vádakkal szemben, majd ezután továbbküldetett az evangélium prédikálásának szolgálatára, majd amikor másodszor ment vissza Rómába, akkor szenvedett vértanúságot, Néro császár nevéhez fűződő üldöztetés idején. Másodszori szabadságvesztése alatt írta meg a második levelet Timóteusnak, jelezve egyúttal azt is, hogy az első védekezése alkalmával – habár senki sem volt mellette – 2Tim 4,16 – sikerül megszabadulni „az oroszlán torkából”¹⁶, de azt is, hogy „elköltözésének ideje érkezett”¹⁷, azaz vértanúsága csak idő kérdése. Ugyancsak Eusebius a 2Timóteushoz írott kommentárjában kijelenti, hogy véleménye szerint Lukács, aki vele van,¹⁸ ugyanekkor írja meg az Apostolok Cselekedeteit, és Pál vértanúsága nem az első bebörtönzése idején történt, ahogyan Lukács írásából következtetni lehetne.¹⁹

Egy másik személy is megerősíti ezt az elméletet – éspedig Clement²⁰ az ő levelében: „Miatán tanított és igazságot szólt az egész világnak, és elérte a nyugati világ legtávolabbi határait”²¹ – nem valószínű, hogy Rómát értette alatta, hanem inkább Spanyolország legnyugatibb részét. Ez a hagyomány más apokrifus iratban is megjelenik, név szerint Péter Cselekedeteiben²², valamint a *Murátori Kánonokban*²³. Mindezekből kitetszik, hogy valós az elképzelés, miszerint Pál kétszer volt bebörtönözve Rómában, valamint az, hogy a két esemény között nyugatra ment, Spanyolországig. A kérdés csak az: keletre is ment? Kis-Ázsiában is volt? Elvben nem lehet kizárni ezt a lehetőséget sem, már azért sem, mert Filemonnak írja, hogy újra meg szeretné látogatni Ázsiát.

A huszadik század végén, Jerome Murphy-O'Connor volt az, aki ezt az elméletet újra előhozta. Véleménye szerint a 2Timóteus levél különbözik az 1Timóteus levéltől, mert megírásának körülményei is különböznek, amikor is, sok barátja vette körül. Ez után lehetséges, hogy Spanyolországba ment – egy rövid időre – a római keresztyének anyagi segítsége nélkül. Ez az út nem volt valami sikeres, talán a nyelvi akadályok miatt. Visszatért Illýrikumba, utána pedig Ázsiába, Makedónián, Troászra keresztül, ahol a köpenyét és a könyveket hagyta, majd Efézus, Milétosz és Korintus következik. Közben Timóteus elköltözött Efézusból, az ország belsejébe, ahol a dolgok nehezebbé váltak. A római tűzvész után, egy adott ponton, Pál visszamegy Rómába, ahol a hatóságok már ismerték, és így esett áldozatul Néro üldözésének.

¹⁶ 2Tim 4,17b.

¹⁷ 2Tim 4,6.

¹⁸ 2Tim 4,11

¹⁹ Howard I. MARSHALL, Philip H. TOWNER: *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*. T&T Clark International, London; New York, 2004. 68.

²⁰ <http://www.earlychristianwritings.com/text/1clement-lightfoot.html>.

²¹ 1Clement 5,6.

²² <http://www.earlychristianwritings.com/text/actspeter.html> – Acts of Peter III.1.

²³ <http://www.earlychristianwritings.com/text/muratorian.html>.

Egy sokkal teljesebb hipotetikus forgatókönyvet írt meg korábban Metzger²⁴ azt állítva, hogy Pál feladta ama tervét, hogy Spanyolországba menjen, tekintettel a sürgetőbb keleti igényekre (a Muratori Canon ezt hibának tekintette). Pál Titust Krétába küldi, majd utasítja, hogy menjen Nikápolisba. Timóteus is Pállal ment, akit Efézusba akart küldeni egy milétoszi megállás után. Artemász találkozott Pállal, majd Krétára küldetett. Majd aztán maga is ellátogatott Krétára, hogy személyesen győződjön meg a dolgok állásáról. Milétoszból egy hírnököt küldött Efézusba, megmondani, hogy ő nem megy, és hogy Timóteust küldi maga helyett. Persze, továbbra is szeretne látogatást tenni Efézusban, de tekintettel a múltbeli eseményekre, félt, hogy le fogják tartóztatni, ezért aztán Troászban megírta az 1Timóteus és a Titusz levelet. Majd ezután, Makedónián keresztül Nikápolisba ment, innen küldte el Tituszt Dalmáciába. Még mindig látni szeretne volna Efézust, de Milétoszból letartóztatják Alexander tevékenységének eredményeképpen.

2.2. Kréta körbejárása – avagy baj van Kréta körül?

Az egyik legnagyobb sziget a Földközi tengeren, – Nagy Szigetnek is nevezték – stratégiai navigációs pont, a szelek és a tengeri kereskedelem tekintetében. (ApCsel 27,7). Enyhe és egészséges klímája következtében Hippokratész ide küldte pácienseit gyógyulni.²⁵ A sziget földrajzi helyzete, kiemelkedő kereskedelmi fontossága utat nyitott mindenféle filozófiai és vallási hatásnak, amely a Mediterrán világból érkezett. A történetírók több, más néven is emlegették: pl. *Aeria*, *Doliche*, *Idaea*, *Tolchinia*. Az Őszövetség *Kaftornak* nevezi – Deut 2,23; Jer 47,4; Ám 9,7; az európaiak hajdan *Kandiának*. A szigetlakók – eredetileg *Kaftoriak* – Ham leszármazottai – Gen 10,14-számos vallásnak és kultusznak hódoltak, beleértve *Zeusz*, *Leto*, *Apollo*, *Artemisz*, *Aphrodité*, *Aszklépiosz* és *Hermás* imádatát. A hagyomány szerint az első törvényhozó királyuk Minos²⁶ volt, aki egyenesen apjától, Zeusztól kapta a törvényeket, és ő adta tovább a krétaiaknak. Komoly fegyvertény volt részéről, az Égei-tenger kalózáinak legyőzése, és egy hajóraj megszervezése. A trójai háború után a sziget fontosabb városai, független, kis köztársaságokká alakultak. Fontosabb városok: *Knossus* (*Gnossus*), *Cydonia*, *Gortyna* és *Lyctus*. Krétát Kr.e. 67-ben csatolták a Római birodalomhoz. A sziget lakóinak egy része zsidó volt, aki közül sokan ott lehettek Jeruzsálemben, az első Pünkösöd alkalmával (ApCsel 2,11), és ezek lehettek az első keresztyének, harminc évvel azelőtt, hogy Pál megírta volna levelét Titusznak. Az Apostolok Cselekedeteit olvasva, csodálkozva állapíthatjuk meg, hogy nincs megemlítve semmilyen krétai missziói út. Azt tudjuk, hogy

²⁴ Idézi: MARSHALL, I. Howard; TOWNER, Philip H.: *i.m.* 69.

²⁵ John Peter LANGE, Philip SCHAFF, J.J. van OOSTERZEE, George E. DAY: *A commentary on the Holy Scriptures: Titus*. Logos Research Systems, Inc. Bellingham, WA. 2008. 8.

²⁶ Zeusz és Európa egyik gyermeke, akit Asterios király nevelt fel.

Rómába hajózva hosszabb időt töltött el a szigeten, – Szép kikötő – Lázea városa mellett,²⁷ –de nincs arról hírünk, hogy a krétai keresztyének valamely csoportja megkereste vagy üdvözölte volna. Feltételezhető, hogy Pál és Titusz azután mentek együtt Krétára, miután az apostolt szabadon engedték, az első római fogság után.²⁸ Lehetséges, hogy ezután még két-három évig utazott és szolgált, mielőtt ismét börtönbe került, Rómában és végül kivégezték Kr.u. 66 vagy 67-ben.²⁹

A Titusznak írt levél szerint Pál Titusszal együtt szervezte Krétán – és a már felsorolt városokban – a keresztyén közösségeket, majd Pál – tovább menve –, azzal a feladattal bízva meg Tituszt, hogy az elintézetlen ügyeket rendezze el és városonként presbitereket állítson szolgálatba. Zénász és Apollós által küldi el e levelet és bejelenti Artemász és Tükhikosz érkezését, akik mintegy „felváltják” Tituszt, aki a maga rendjén eljegykezzon Nikápoliszba menni, ahol Pál a telet akarja eltölteni.³⁰

2.3. Vélemények a Krétaiakról

Polybius, görög történész (Kr.e. 203–120) „A krétaiak – a veleszületett kapzsiságuk miatt – örök személyeskedés, veszekedés, nyilvános ellenségeskedés, polgári viszálykodás közepette élnek, és nehezen találni álnokabb vagy trükkösebb karaktert, mint a krétai. A pénzt olyan nagyra értékelték, hogy annak birtoklása nemcsak szükséges, hanem tiszteletre, dicséretre méltó dolog. Valójában a fősvénység és a kapzsiság annyira őshonos Kréta talaján, hogy ők az egyetlen nép a világon, akik nem bélyegeznek meg semmilyen féle nyereséget. Olyannyira szeretik a gyalázatos nyereséget és a mohóság annyira irányadó közöttük, hogy a krétaiak az egyetlenek, akik úgy tartották, hogy ha valami nem nyereséges, az mindig szégyenletes.”³¹

Cicero-római szónok, államférfi, filozófus (Kr.e. 106–43): „Valóban, a krétai férfiak erkölcsi alapelve annyira eltérő, hogy... az útonállást (banditizmust) tiszteletre méltónak tartották.”³²

Titus Livius, római történész (Kr.e. 59 – Kr. u. 17?): „A krétaiak követték Perseust, a pénz reményében.”³³

²⁷ ApCsel 27,8.

²⁸ ApCsel 28,16.

²⁹ Bruce B. BARTON, David VEERMAN, Neil S. WILSON: *1Timothy, 2Timothy, Titus*. Tyndale House Publishers, Wheaton, Ill. 1993, 260.

³⁰ Tit 1,5; 12, 13.

³¹ *A Világ Története*, Vol. VI, p. 46– idézi: William HENDRIKSEN, Simon J. KISTEMAKER: *New Testament commentary: Exposition of the Pastoral Epistles*. Baker Book House, Grand Rapids, 1953–2001 – Vol. 4, 351.

³² Cicero: *Az állam*. Idézi: William HENDRIKSEN, Simon J. KISTEMAKER: *i.m.* 351.

³³ Uo.

Plutarchos, görög tanulmány és életrajzíró (Kr.u. 46–120): „Katonái közül csak a krétaiak követték őt, nem azért mert kedvezően vélekedtek róla, hanem mert annyira vonzotta őket a gazdagság, mint a lépes méz a méheket. Mert hatalmas értékű kincseket hordozott magával, és odaadta, hogy szétosszák a krétaiak között, ivócsészéket és keverő-edényeket, és egyéb arany és ezüst eszközöket, ötven talentum értékben.”³⁴

Célzás találunk arra nézve is, hogy a krétaiak „nagyivók” voltak, és érdekes régészeti bizonyítékokkal támasztják alá: nagyszámú boros kupát és sörös bögrét találtak – ez utóbbira szűrő is volt szerelve – a filiszteus településeken, akik a Szentírás szerint Caphtor szigetéről³⁵ – ami Kréta – származnak.³⁶

„Τις Κρητῶν οἶδε δικαιοσύνην” – *tis Kréton oide dikaiosünén* – Volt-e valaha egyenes (becsületes) krétoi? – kérdezi Leonides egy epigrammában. Az idézett epigramma „λισταϊκαὶ ἀλιφθόροι” – *léisztaikai alifthoroi* – kalóznak és roncsrablóknak minősíti őket.³⁷

A krétoiakkal kapcsolatosan a következő közmondás járta: „τρία κάππα κάκιστα: Κρητες, Καππάδοκαι, Κίλικες” – *tria kappa kakista*: Krétes, Kappádokai, Kilikes – azaz – a három legrosszabb K: Krétoiak, Kappadokiaiak és Kilikiaiak.³⁸

3. Titusz 1,10–16

„Mert van sok engedetlen, hiába való beszédű és csaló, kiváltképpen a körümetékedésből valók, akiknek be kell dugni a szájukat; akik egész házakat feldúlnak, tanítván rút nyereség okáért, amiket nem kellene.

Azt mondta valaki közülük, az ő saját prófétájuk: A krétoiak mindig hazugok, gonosz vadak, rest hasak.

E bizonyság igaz: annak okáért fedd őket kímélés nélkül, hogy a hitben épek legyenek,

Nem ügyelvén zsidó mesékre, és az igazságot megvető emberek parancsolataira.

Minden tiszta a tisztáknak: de a megfertőztetetteknek és hitetleneknek semmi sem tiszta; hanem megfertőztetett azoknak mind elméjük, mind lelkiismeretük.

³⁴ Uo.

³⁵ Ám 9,7

³⁶ Uo.

³⁷ Idézi: *The Pulpit Commentary*, Titus Publisher, Logos Research Systems, Inc. Bellingham, WA-2004. 4.

³⁸ HUGHES, Robert B.; J. Carl LANEY: *Tyndale concise Bible commentary*. Tyndale House Publishers, Wheaton, Ill. 2001. 653.

Vallják, hogy Istent ismerik, de cselekedeteikkel tagadják, mivelhogy utálatosak és hitetlenek és minden jó cselekedetre méltatlanok.”

Miért kellenek tanításra alkalmas vének, a gyülekezetekben? Sokan vannak olyanok, akik judaista – vallásos beütésű, emberi tanokat terjesztenek –, és ezzel felzaklatják a keresztyén közösséget. A vezetőknek az a feladata, hogy egyfelől támadják a hazugságot és azoknak terjesztőit, másfelől ismerni és hirdetni kell a megismert igazságot. Gyakorlati útmutatást találunk arra: milyen nehézségekkel néznek szembe a gyülekezetek vezetői, és hogyan kell kezelni ezeket. A levél írója nyilván Titusznak címzi a mondanivalót, abban a jó reményben, hogy majd a gyülekezeti vezetők, ennek szellemében fognak cselekedni.

3.1. Szerkezet-észrevételek

Meglehetősen összetett.

10–11 v. – megindokolása annak, miért kell az ellenszegülőket meginteni: azért, mert valami haszon reményében szinte tűzbe borítják a családokat.

12–13a v – az író, egy jellegzetes krétai mondással hozakodik elő, ezzel bizonyítva a krétaiak gonosz jellemét, ugyanakkor ezzel támasztva alá a Titusznak adott útmutatást.

13b–14 – ez az útbaigazítás ismétlődik meg ezekben a versekben-Titusznak meg kell feddenie őket, hogy visszatérjenek az egészséges hitre és a gyülekezet élete rendbe jöhessen.

15–16 v. – azonosítja a hamis tanítókat, és választ ad a tévtanításra. A tévtanítók arra hivatkoznak, hogy ismerik Istent, de magaviseletükkel megcáfolják ezt az állítást. Leleplezésük szinte nyers, a krétai sztereotípiának az ismertetése, figyelmeztető jellegű: vigyázat, nagyon könnyen erre az útra tévedhetnek és ez az út, merőben ellentétes a krisztusi úttal. A krétai és a krisztusi út (habár mindkettő *k*-val kezdődik) alapvetően különbözik. A fentebbi szakaszban megjelenő herézis hasonlóságot mutat a másik pásztori levélben leírtakhoz, ³⁹ úgy, mint: származási mondák, nemzetség levezetése, valamint aszkétizmus irányába való elhajlás. Josephus, Philo és más korabeli források bizonyítják, hogy Krétában nagyszámú zsidó közösség létezett, ezek közül némelyek keresztyének lettek – ezek primátusukat szerették volna hangsúlyozni és a zsidó hagyományokat éltetni.

A levélben megnevezett ellenfelek fő hibája: az apostoli felsőbbtség tekintélyének visszautasítása. Titusznak fő feladata nem a velük való vitázás vagy meggyőzés, hanem az, hogy engedelmességre bírja őket – a herézist el kell fojtani!

³⁹ 1Tim 1,3–11; 1Tim 4,1–7; 1Tim 6,5.

11 v. „...ezeket el kell hallgattatni”. Mielőtt azonban Tituszra vagy esetleg Pálra követ vetnénk, gondolkozzunk el azon is, hogy teljesen más – térben és időben az akkori helyzet, mint a mi mostani helyzetünk.

3.2. Exegézis-megjegyzések

10 v. Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ [καὶ] ἄνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς

ἄνυπότακτος – engedetlenek, a rend alá nem tartozók

– elterjedt, sokakat jellemző vonás, a 6. versben is előjön, nem vetik magukat alá az apostoli tanításnak és tekintélynek

ματαιολόγος- fecsegők

– üres, tartalom nélküli tanítás, fecsegés (1Tim 1,6), spekuláció – az ÚSz-ben a szó vonzatai a pogány hitet, szokásokat, gyakorlatot jelöli

φρεναπάτης – ámitó, félrevezető

– hamis tanítás, – nem kizárt az, hogy ezzel a szóval az író már előkészíti a krétai sztereotípiával való képzettársítást –, azaz ez a szó nem valamilyen tartalmilag meghatározható hazugságra utal, hanem arra az általános nézetre, ami a krétaiak hazudozási szokását illeti

μάλιστα – μάλα szuperlatívusza – különösen, főként, főképpen

– az ellenszegülők gyökérkapcsolatára mutat rá

περιτομή – körülmetélés

– a cselekményt és az eredmény egyaránt jelenti, nem arról van szó, hogy magának a körülmetélésnek, mint aktusnak volna valamilyen köze az ellenszegüléshez, azaz nem mondhatjuk azt, hogy rasszista vagy antiszemita felhangú

– az ἐκ prepozícióval együtt, a zsidó-keresztényekre való utalásként fordul el. ApCsel 10,45, 11,2 Kol 4,11

11. v. οὗς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν

ἐπιστομίζω

ἐπι-στομίζω – lovat megfélékezni, átvitt értelemben zablá, kantár

– szájba tenni a fuvolának a fúvókáját, furulyát szájba venni, hogy a beszédet megfélékezze- szóval- száját betömní

– a probléma magva – a tévtanítás – tenni kell ellene valamit, hogy ne terjedhesen tovább. Hogyan? Elhallgattatás által.

οἶκος – ház, lakóház – megkülönböztetendő a δόμος – tól

– metonómia – fogalomcsere által – minden személy, aki a családot alkotja

ὅλος – teljes, egész

– a szókapcsolat háznépet jelent

– már így is túl sok családban okozott gondot. Keresztény családokról, otthonokról van szó, tekintettel arra is, hogy az összejöveleteket családi otthonokban tartották.

ἀνατρέπω – felborít, feldönt tönkretesz, aláás, feldúl

– átvitt értelemben (2Tim 2,18)

διδάσκω – tanítani

– az ellenfél aktivitása a tanítás, – a tanítás tartalma nincs megvilágítva

αἰσχροῦς – szégyenletes, aljas (1Kor 11,6; 14,35; Ef 5,12)

– a tanítás motivációja ellenben világos

κέρδος – nyereség, haszon (Fil 1,21; t.sz. 3,27)

– kontrasztos az igazi tanítóval, aki nem lehet αἰσχροκερδής (Tit 1,7; 1Tim 3,3; 8,6)

– a krétai keresztyének némelyikénél –ugyanaz a viselkedés figyelhető meg

12. v. εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης, Κρήτες ἀεὶ ψευδοῦνται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί

– a krétaiak jellemnélküliségére itt a bizonyíték

τις ἐξ αὐτῶν – magukból, belőlük származó, speciális tudással rendelkező

– homályos utalás, ami sugallhatja azt is, hogy az egyik eretnek tanítóról van szó, ugyanakkor nagyon sok magyarázó úgy gondolja, hogy az αὐτῶν-t meghatározza a többes számú Κρήτες és az idézet implikált szerzője, Epimenides

– egy krétai vallomását olvassuk, aki nemzettársait jellemzi

προφήτης – próféta

– általában az, aki Istenért beszél, hirdeti, az ő akaratát – itt nem zsidó személyre kell gondolni

– lehet, hogy akárcsak Kajafás esetében (Jn 11,51) ez az ember igazat mondott, anélkül, hogy rájött volna, hogy Isten szócsöve

– nincs megnevezve, de valószínű, hogy Epimenidés-ről van szó – más görög költő –filozófusok is prófétának tekintették – Platón, Arisztotelész, Cicero, Plutarchos⁴⁰

Κρής, Κρήτες – Krétai, Krétaiak

⁴⁰ Idézi: I. Howard MARSHALL, Philip H. TOWNER: *i.m.* 199.

αἰεὶ – mindig, állandóan, szüntelenül, emlékezet óta (ApCsel 7,51; 2Kor 4,11; 6,10)

ψεύστης – hazug (Jn 8,44, 55)

– az első mondatban szereplő vád alapja az, hogy a krétaiak azt állították, hogy Zeusz náluk van eltemetve, ennek bizonyítására egy sírlemléket emeltek- ez persze, hogy „érzékenyen” érintette azokat, akik Zeusz hallhatatlanságában hittek

– a görögök sokszor rászolgáltak a *hazug* jelzőre, de a krétaiaknál annyira elterjedt a hazugság – az önző célok elérése érdekében – hogy egy főnevet és egy igét is alkototta erre – a *kretizmus* – jelentése: krétai viselkedés, azaz hazudás és κρητίζειν – azaz úgy beszélni, mint egy krétai, ami azt jelentette, hogy hazudni, becsapni félrevezetni. Talán itt kell megemlíteni azt is, hogy a magyar nyelvben szereplő *kretén* kifejezés, egyfajta etimológia szerint – a latin Cretensis – krétai, az olasz cretino, a francia crétain (szabályos hangfejlődéssel)-ből származik. Ez talán abból az előítéletből alakult ki, hogy a krétaiak kivételesen rossz hajósok (mert sokáig valóban nem használták az akkor már elterjedt navigációs eszközöket).⁴¹

κακός, κακῆ, κακόν – rossz, gonosz – általánosan: rossz természet, a szokásostól eltérő, erkölcsileg rossz gondolkodásmód és cselekvésmód

– aggasztó, káros, ártalmas, romboló

θηρίον – nál együtt a vadságot és a kegyetlenséget szuggerálja

– metaforikusan, brutális, bestiális, állatias ember

γαστήρ, τρός, ἦ – a test belső része gyomor, bendő – átvitt értelemben, olyan ember, aki csak a hasának él – nagyevő, haspók, torkos, falánk

ἀργός, ἦ, ὄν – együtt jár a munka, a dolgozás megrögzött visszautasításával

– lusta, rest, semmirekellő – Mt 20,3 – a piactéren álldogáló, de nem munkát kereső – munkakerülő, nemtörődöm, indolens

13. v. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής.

μαρτυρία, ας, ἦ – valamiről konkrét és objektív információt nyújtani, valaminek a bizonyítására – tájékoztatás egy eseményről vagy személyről amelyre vonatkozóan valakinek közvetlen ismerete, tapasztalata van

– tanú, bizonyosság, bizonyíték, amit valaki bizonyít

ἀληθής, ἐς – igaz, való – egy kijelentés, amely megegyezik a tényekkel, akár történelmi tényekkel is

– személylyel kapcsolatosan: szavahihető, megbízható

⁴¹ <http://nepszotar.com/?szo=kreten>

3.3. Áttekintés – A hamis tanítók ellen

- a. A hamis tanítók identitása – 1,10 v.
- b. A hamis tanítók jellemvonásai – 1,10, 12, 13, 16
 - 1. engedetlenek – 1,10
 - 2. fecsegők – 1,10
 - 3. ámítók – 1,10
 - 4. utálatosak – 1,16
 - 5. hamisítatlan krétaiak – 1,12-13
- c. A hamis tanítók motivációja – 1,11
- d. A hamis tanítók tanítása – 1,14

4. Exkurzus – magyarázat

4.1. Kitől és miért idézi az apostol ezt a paradoxont?

Az idézet egy hexameter⁴², amelynek származása vitatott.

a. Alexandriai Kelemen, valamint Jeromos egyházatya azt állították, hogy ez a vers egy krétai papnak tulajdonítható – aki a perzsa háború előtt élt, egy Attikai hős után *Epimenides*nek hívták⁴³ és *Theogonia* (Θεογονία) vagy a *Chresmon* (περὶ χρησμῶν) című művéből származhat.⁴⁴

Epimenides Krétán, Knossus (Gnossus) városában, Iraklion mellett, a sziget északi partján látott napvilágot. Születési idejét elég tág határok közé teszik, Kr.e. 659–500 közé, Szolón kortársa, – filozófus, költő, próféta –, aki meglehetősen magas kort ért meg, 157 évet. A hagyomány szerint apja elküldte juhokat legeltetni, más vélemény szerint egy juhot megkeresni, déltájban bement egy barlangba, ahol 57 esztendeig aludt. Amikor a barlangból – ennyi év után – kijött, nemcsak a kinézete volt döbbenetes – hosszú haj, bozontos szakáll – hanem gyógyászati és természettörténelmi tudása is. Azt híresztelték róla, hogy van ereje arra, hogy kiküldje a lelkét saját testéből, és bármikor visszahívja, szinte családias kapcsolatban volt az istenekkel és látnoki képességei voltak. A hét legbölcsebb görög filozófus között tartották számon, *Prienei Bisszal*, *Spártai*

⁴² A klasszikus epikai költészet versmértéke, amely hat verslábból áll.

⁴³ Otto KERN: "Epimenides," Idézi: Martin DIBELIUS, Hans CONZELMANN: *The Pastoral epistles a commentary on the Pastoral epistles*. Fortress Press, Philadelphia, 1972. 136.

⁴⁴ Marshall, I. HOWARD; Philip H. TOWNER: *i.m.* 200.

Chilonnal, Lindusi Cleobolusszal, Mitylenei Pittacusszal, Athéni Szolónnal, Milétoszi Thalesszel emlegették együtt, a hetedik helyről kiszorította Korinthusi Peiandert, és Scythiai Anarchatust.⁴⁵

b. az idézet első mondata fellelhető Callimachus (300–240 Kr.e.) *Himnusz Zeuszhoz* című művében:

„A krétaiak szüntelenül hazudnak, Mert egy sírt építettek, ó király
A tiednek mondják, de te nem vagy halandó,
A te életed örökkévaló!”⁴⁶

Nem kizárt az a lehetőség sem, hogy Callimachus Epimenidéstől kölcsönözte ezt a mondást, amint azt sem tudhatjuk pontosan, hogy Pál Epimenidést olvasta vagy pedig Callimachust.

4.2. Miért idéz egy görögöt? És miért nevezi prófétának?

Egy pogány költőt, filozófust a zsidó próféták sorába akart emelni? Azt sugallná talán, hogy a pogány nemzetek még mindig osztoznak a Noéval kötött szövetségben, így tehát nekik is megvannak a saját prófétáik, nemcsak Ábrahám fiainak? Esetleg Pál – némi szarkazmussal – azt állapítja meg, hogy ilyen hazug népnek, ilyen hazug a prófétája is? Megérdemlik, ahogyan minden nép megérdemli a vezetőit? Vagy a krétaiak prófétának tartották Epimenidest, és saját prófétájuk szava meggyőzőbben hatott, mintha valamilyen zsidó prófétát idézett volna –, akinek bizonyára kevesebb hitele lett volna? A zsidókkal való vitájában Pál nem az evangéliumból hozott érveket – azok nem bírtak kötelező érvénnyel a vitapartnerek számára. Hasonló módon – a görögöket, a krétaiakat saját nemzetükből származó kritikus érveivel próbálja belátásra bírni?

Habár ezen feltételezésekben lehet némi fantázia, úgy gondolom, hogy a magyarázat sokkal egyszerűbb. A költőket néha prófétáknak is nevezték a görögök, ahogyan a latinok *vatesnek*, látónak mondták őket. Azzal érdemelték ki ezt a rendkívüli státust, mert úgy tartották, hogy az istenek inspirálják őket. Mi több Platón *Köztársaság* című művében, Adimtus a költőket az *istenek fiainak* nevezi, és ugyanakkor azt teszi hozzá, hogy próféták is.⁴⁷ Cicero, Epimenidest azok közé számolja, aki: mentális izgalmak, szabad és féktelen érzelmek hatása alatt, képes előre jelezni a jövőt. Plutarchos – az

⁴⁵ Lásd: PLUTARCHOS: *Solon*, Alexandriai KELEMEN: *Stromata* - idézi: William HENDRIKSEN, Simon J. KISTEMAKER: *i.m.* 351.

⁴⁶ Idézi Martin DIBELIUS, Hans CONZELMANN: *i.m.* 136.

⁴⁷ John Calvin: *1, 2 Timothy and Titus*. Crossway Books-Wheaton Illinois, 1998, 186.

isteneknek kedves emberként említi⁴⁸, és azt mondja, hogy a kréταιak *Κούρης νέος*, ifjú Kouresnek nevezték.⁴⁹

Mindenképpen ide kívánczok Arisztotelész is, aki így ír: „...mint a kréται Epimenides mondta, hogy ő a jóslást nem arra használja, hogy a jövőt tudakolja, hanem a múltban megtörtént homályos dolgokra akar fény deríteni.”⁵⁰

Állítólag megjósolta azt, hogy a perzsák nem tudják majd elfoglalni Athént, már tíz évvel a háború előtt.

Diogenész Laertius szerint, a kréταιak áldozatot mutattak be neki, mint az isteneknek és ugyancsak ő tanácsolta az athéniaknak, hogy mutassanak be áldozatot, egy a „helynek megfelelő” istennek, amely tanács arra vezetett, hogy felállították az „oltár egy ismeretlen istennek”, amely Pál athéni íghirdetésének, kiindulópontként szolgált⁵¹ (Ap-Csel 17,23).

Mopsuestiai Theodoros (nevezik Antiochiai Theodorosnak vagy Magyarázó Theodorosnak – *Mopsuestia* püspöke – élt cca. 350–428 Kr.u.) a következőt írja: azok, akik könyveket fogalmaznak meg a keresztények ellen, azt állították, hogy az áldott emlékezetű Pál egyetértett a költővel, sőt tanúskodott mellette, hogy a költő igazat mondott a kréταιakról, Zeusszal kapcsolatosan. De Pál nem értett egyet a költeménnyel, sem a költő beszólásával, hanem inkább közmondásszerűen használta fel a költő szavai, véletlenül szinte, és azért mert abban az időben közzsájon forgott ez a mondás.⁵² Ilyen értelemben idézhette Pál, a kréται prófétát, költőt, filozófust, bölcsét, Epimenidest.

4.3. Hogyan magyarázható ez a paradoxon?

Pál megismerte a kréταιakat viselkedésük és életvitelük által, – a kapzsi természetük és a hazug jellemük annyira nyilvánvaló volt, hogy ő maga is megerősítette azt a jellemzést, amit Epimenides évszázadokkal előtte már megállapított a már említett hexameterben. Ugyanakkor, ebben a megállapításban önmagának ellentmondó kijelentéseket találunk, azaz paradoxonnal van dolgunk.

⁴⁸ William HENDRIKSEN, Simon J. KISTEMAKER: *i.m.* 352.

⁴⁹ *Oxford Classical Dictionary*. 399. idézi: William D. MOUNCE: *Word Biblical Commentary: Pastoral Epistles-Word*. Incorporated- Dallas 2002. Vol.4. 398.

⁵⁰ DIBELIUS, Martin; CONZELMANN, Hans: *i.m.* 136

⁵¹ William HENDRIKSEN, Simon J. KISTEMAKER: *i.m.* 353.

⁵² οἱ κατὰ τῶν χριστιανικῶν συντάξαντες δογμάτων ἐνταῦθα ἔφασαν καὶ τὸν μακάριον Παῦλον ἀποδέχεσθαι τὴν τοῦ ποιητοῦ φωνὴν καὶ ἐπιμαρτυρεῖν αὐτῷ, ὡς ἂν δικαίως ταῦτα ὑπὲρ τοῦ Διὸς περὶ Κρητῶν εἰρηκῶτι ... οὐ γὰρ τὸ ποιήμα οὐδὲ τὴν τοῦ ποιητοῦ ἀποδέχεται φωνήν, ἀλλ' ὡς παροιμία τῆ τοῦ ποιητοῦ φωνῆ χρησάμενος, τυχὸν καὶ τῶν τότε τῆ φωνῆ κεχημένων – idézi uo. 352

Egy krétai – valószínű Epimenides – mondta azt, hogy a krétaiak mindig hazudnak. Ebből az következtethető, hogy Epimenides is hazudott – e kijelentése alkalmával – tekintettel arra, hogy ő is krétai. Ha pedig Epimenides hazudott az állításakor, akkor a krétaiak nem mindig hazudnak. Ha a krétaiak nem mindig hazudnak, Epimenides sem hazudik, ő is az igazat mondja, amikor azt állítja, hogy a krétaiak mindig hazudnak, tehát a krétaiak mégis hazugok. Ezzel tehát újra bezárult a kör, nem jutunk sehova.

Azok az emberek, akikről Pál Titusznak ír, farizeus típusú, az akkor fellépő gnoszticizmus által enyhén befolyásolt zsidókeresztyének és krétaiak. A trükközés, megtévesztés, álnokság (Jn 1,47) közös vonásuk volt, mind a zsidóknak, mind a krétaiaknak. Egy tisztességes zsidó vagy egy becsületes krétai – ritkaságszámba ment.⁵³

Három különböző kritikát találunk egy csokorba foglalva:

a. megbízhatatlanok, mert emberemlékezet óta azt állítják, hogy náluk van Zesusz sírja;

b. állati módon, bestiálisan viselkednek. Plinius és Plutarchos egyaránt tudósít arról, hogy Kréta szigetén nem léteztek vadállatok. Lehetséges, hogy ebben a jellemzésben az is benne van, hogy ha a vadállatok hiányoztak a szigetről, akkor az emberek „vezették” be, ezt a viselkedésformát. Hátterében az önzés, a sok egymás közötti háborúskodás, valamint a kalózkodás állhatott. A krétaikat némelyek azért is megvetették, mert bizonyos vallásos helyeken büntették a homoszexualitást;

c. érzékiség, testiség-, azaz a gyomrot, a belsőt, annak megtöltését tartották nagyon fontosnak, ezek mellett a többi testi gyönyört is kedvelték.

Mindezeket a jellemvonásokat Pál felismerte és elismerte, hogy aki így beszélt a krétaiakról, igazat mondott. Ám ez a nyilatkozat helyet hagy még a következő értelmezésnek is:

a. még a krétai hazugok is mondanak néha igazat;

b. néhány krétai nem híres hazudozó;

c. Epimenides, sajtáságos módon, az igazat mondta akkor, amikor általánosan azt állította, hogy hazudnak.

Mindezeknek ismeretében el kell mondani:

a. ha végigvesszük a teljes jellemzést, akkor nem az tűnik ki, hogy önmagának el-lentmondó, paradox megfogalmazással van dolgunk, hanem következtetési hibákkal állunk szemben, amikor kiragadjuk kontextusából az egyéni, jellemző vonást – a hazudozást;

b. nem kollektív bűnösséget emel ki a szerző, és nem azt mondja, hogy ezek megváltozhatatlanok, hanem éppen azt szeretné elérni, hogy a krétai sztereotípiá, a továbbiakban ne legyen jellemző a krétai keresztyén közösségekre. Még ha ilyen *nemzeti adottságokkal* is rendelkeznek, mégsem maradhatnak ebben az állapotban, ez inkább specifikus helyzet, ami sajátos megoldást kíván. Gyakorlati tanácsok és útmutatások

⁵³ Uo. 351.

által megváltoztatható a magaviselet. Nem tipikus eset, amin nem lehet segíteni, hanem atipikus, és eljön az idő, amikor majd az egészséges tanítás elvezet a megváltozott életmódra. Kevés olyan rész van az Írásban, ami ennyire optimizmussal telített, ahol az evangélista elutasítja a nézetet, hogy az ember reménytelen. Minél nagyobb a rossz, annál nagyobb a kihívás. A keresztyén hit a jellemet formálja, attól függetlenül, hogy mennyire mélyre süllyedt valaki, nincs olyan nagy bűn, amit Krisztus kegyelme ne tudna legyőzni, ezért ha mégis paradoxonról beszélünk, akkor ez a szolgálat paradoxonja.

5. A második korinthusi levél

5.1. Megírásának körülményei

A második korinthusi levél ablak, kaleidoszkóp, amelyen keresztül megtekinthetjük Krisztus megváltó munkájának csodás képét. A Murátori Kánonok, vagy töredékek szerint⁵⁴ – a páli levelek sorrendjében – a korinthusi levelek az első helyen szerepeltek.

Hány levelet írt Pál Korinthusban? Erre többféle elmélet, magyarázat született:

- a. két levelet – az első és a második korinthusi levél
- b. három levelet – az egyik elveszett
- c. négy levelet, amiből kettő elveszett
- d. van olyan újszerű magyarázat, amely a második korinthusi levélben véli felfedezni az elveszett leveleket
 1. az előző levelet (1Kor 5,9) a 2Kor 6,14–7,1-ben
 2. kemény hangvételű levél (2Kor 2,3–4,9, 7,8–12) a 2Kor 10–13-ban
- e. öt levelet – a 2Kor 10–13 lévén az ötödik, amelyet azután írt, miután Titusz megérkezett és további rossz híreket hozott.

Személy szerint a harmadik magyarázattal értek egyet, amely szerint Pál négy levelet írt a korinthusi keresztyéneknek, amelyből kettő elveszett. Az első levél, amely a paráznság kérdésével foglalkozik (1Kor 5,9) elveszett. A második levél, ami az Bibliában az első korinthusi levél, a különböző tudomására jutott problémákat vizsgálja. Ez után utalást találunk egy harmadik levélre, amely hangvételében kíméletlen, tartalmában fegyelmező jellegű. (2Kor 2,3–4, 7,8–9) Ez a levél is elveszett, de eredményes volt, tehát, a megírása nem volt hiábavaló, célját elérte. Ez után írta meg a negyedik levelet, amit mi úgy ismerünk, mint második korinthusi levél, és így válik teljessé a korinthusi gyülekezet képe.

⁵⁴ Ez a 200 körül keletkezett 85 soros töredék felfedezőjéről kapta nevét 1672-től 1750-ig élt, milánói könyvtáros volt.

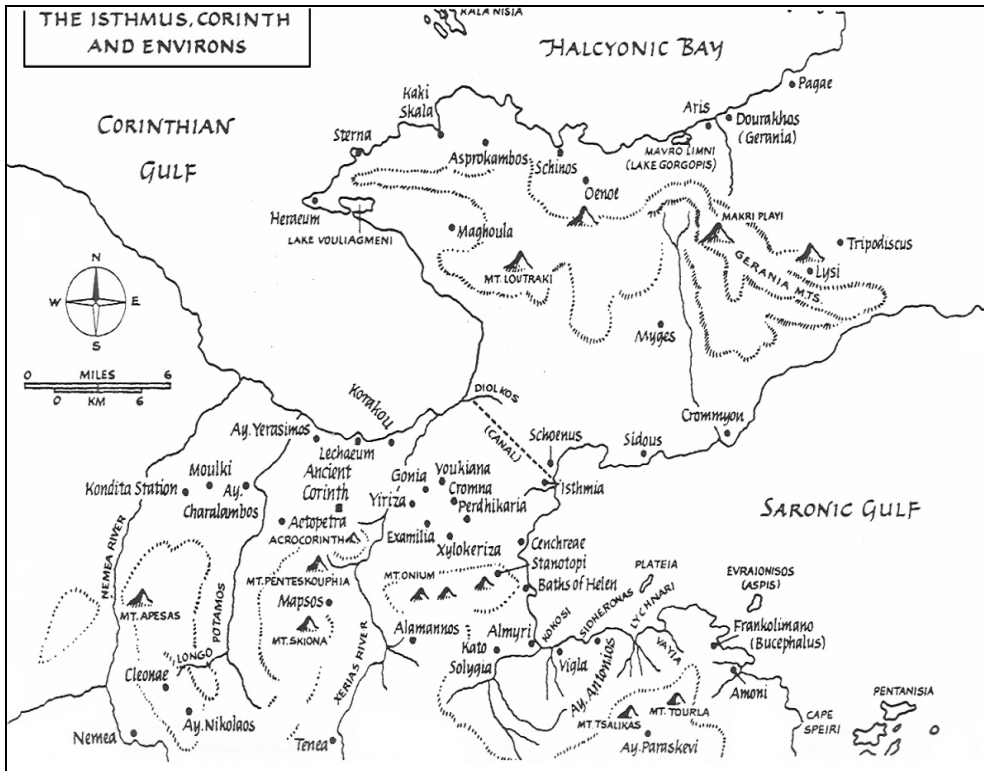
Mivel Pál személyes konfliktusban van némely gyülekezeti taggal, az írás nyelvezete is tükrözi a szerző mélységes szomorúságát és megbánkodottságát. Ugyanakkor Pál fájdalmas megbántódását Jézus Krisztus kompenzálja, mert akár vitatkozik az opponenseivel, akár kegyességre buzdítja a közösséget, a levelet és annak mondanivalóját, elejétől a végéig dinamikus mozgatóerő hatja át, ami nem más, mint az Úr Jézus Krisztus kegyelme. (2Kor 1,2; 2Kor 13,13)

5.2. Korinthus

Korinthus, Pál apostol missziói útjainak egyik bázisállomása, ahol másfél évet töltött, a második missziói útja alkalmával. Az Apostolok cselekedeteiből tudjuk azt, hogy csak Efézusban töltött el ennél hosszabb időt. Stratégiaileg fontos fekvésű város, amely keskeny földnyelven fekszik, amely elválasztja az Égei-tengert, amely Görögország és Kis-Ázsia (ma Törökország) között fekszik, az Adriai-tengertől. A kelet-nyugat irányú kereskedelem nagy része e keskeny földnyelven keresztül haladt át, a hajók kirakták rakományukat egyik oldalon, majd a másik oldalán újra felrakták más teherhajókra. Ha esetleg a hajó nem volt túl nagy, akkor görögökön kötelekkel áthúzták rakományostól a másik oldalra és újra vízre bocsátották. Mivel Korinthus ilyen fontos kereskedelmi központ volt, különböző nemzetek megannyi kultúrája találkozott itt. Azok, akiknek megadatott a lehetőség, hogy az evangéliumot hallhatták, azok továbbvitték saját hazájukba, otthonaikba. Ez volt az egyik nagyon fontos tényező, a keresztyénség üzenetének terjedésében.

Korinthus – részben azért, mert ilyen fontos szerepet töltött be – nagy, virágzó, kozmopolita város volt. Már Kr.e. 1200-ban, Homérosz azt írta róla, hogy „gazdag Korinthus”, azonban a rómaiak Kr.e. 146-ban lerombolták. Julius Caesar építtette újra Kr.e. 44-ben, majd Augustus Caesar nemsokára átépíttette. Kr.e. 27-ben Akhája tartomány fővárosa lett, majd Pál apostol idejében a becsült lakosság száma 200 000 és 250 000 közé volt tehető.

Legalább tizenkét pogány istenség tiszteletére emelt temploma volt, a leghíresebb talán az Aphrodité temploma. Az erkölcstelenség annyira átszötte a teljes társadalmat, hogy a *korinthusi módon élni, viselkedni* egyenlő volt a kicsapongással és a bujasággal. Ha görög színjátékban korinthusit kellett alakítani, az leginkább részeg vagy prostituált volt.

6. 2Kor 6,1-10

„Vele együtt munkálkodva intünk is titeket; úgy éljete, mint akik nem hiába kapták az Isten kegyelmét. Mert ő mondja: 'A kegyelem idején meghallgattalak, és az üdvösség napján megsegítettelek. Íme, most van a kegyelem ideje! Íme, most van az üdvösség napja!' Senkinek semmiféle megütközést nem okozunk, hogy ne szidalmazzák szolgálatainkat, hanem úgy ajánljuk magunkat mindenben, mint Isten szolgálói: sok tűrésben, nyomorúságban, szűkségben, szorongatásban, verésekben, bebörtönzésben, fáradozásban, virrasztásban, böjtölésben, tisztaságban, ismeretben, türelemben, jóságban, Szentlélekben, képmutatás nélküli szeretetben, az igazság igéjével, Isten erejével, az igazság jobb és bal felől való fegyvereivel, dicsőségben és gyalázatban, rossz hírben és jó hírben, mint ámitók és igazak, mint ismeretlenek és jól ismertek, mint halálra váltak, és íme, élők, mint megfenyítettek és meg nem ölték, mint szomorkodók, de mindig örvendezők, mint szegények, de sokakat gazdagítók, mint akiknek nincsen semmijük, és akiké mégis minden.”

6.1. Szerkezet-észrevételek

A tanulmányozandó rész méltó csúcspontja Pál – a szolgálat témájában kifejtett – ex-pozíójának. (2Kor 5,20). Folyamodványát erősítendő szorgalmazza az isteni kegyelem teljes szívvel való elfogadását (6,1). Ezt a buzdítást még inkább kihangsúlyozza az idézett Ézsaiási prófécia – Ézs 49,8 – LXX – hozzáfűzve azt a megjegyzést, hogy a prófétai idő most teljeseedik be. A jelen az Istenért való cselekvés legfőbb ideje és az Isten cselekvésének legmegfelelőbb ideje. Ugyanakkor a második vers törést is jelent Pál gondolatmenetében. Erre a „felvonásközre” figyelmeztet az is, hogy Pál eltér a „megbékélés” témakörétől, és egy másik témát vezet be, a maga ajánlását – mint Isten szeretetre méltó munkatársa – a korinthusiak számára.

A 6,3 – kezdődik az apológia, szolgálatának védelmében, amelyben bizonyítja, hogy a korinthusiaknak semmi okuk nincs arra – legalábbis az ő munkája tekintetében –, hogy az Isten kegyelmét hiábavalóvá tegyék. Munkája hibátlan, azért csak ajánlani tudja magát. Önmagának ezt a beajánlását – ajánlólevelét – egy sor ellentétes megállapítás által teszi meg. (6,4–10.)

Van olyan írásmagyarázó, aki úgy véli,⁵⁵ hogy Pál itt egy már létező szöveget ollózott be, amikor a 2Kor 6,4–10-et írta. Ennek a gondolatnak megfelelő alátámasztása az adott versek szerkezete. Úgy tűnik, hogy az előttünk álló igeszakasz négy strófára tagolható, éspedig: 4b–5, 6–7a, 7b–8a, 8b–10, mely versszakokban gazdag és szokatlan szókészletet találunk. E költői szavak közeli párhuzama fellelhető nemcsak a zsidó apokaliptikus irodalomban,⁵⁶ hanem a korabeli moralisták sztereotip írásaiban is. Lehet az is, hogy átdolgozott bizonyos létező forrásokat. Másfelől tény az is, hogy Pálnak meg lehetett a megfelelő irodalmi készsége és képessége arra, hogy ő maga állítsa össze ezeket a versszakokat. Úgy gondolom, hogy a hangsúlyos önleíró rész (2Kor 6,4b–5), a polemikus kifejezések, amelyek direkt módon, az ellenfelekről szólnak, a paradoxonok (2Kor 6,7–10), mindezek együtt e szakasz nagyobb részét képezve, Pál saját munkájának látszik, és a fentebbi hipotézist nem erősítik meg.

Az első szakaszban – 4b-5 – az általa elviselt szenvedések kilenc formáját adja elének, amely három hármas egységre tagolódik, ahol a *ὕπομονή* – tűrés, mindennek a feje.

- a. az első csoport – *θλιψις, ἀνάγκη, στενοχωρία* – Pál általános értelemben vett szenvedéseit írja le, miközben szolgálatának eszkatológikus jellegét

⁵⁵ COLLANGE: *Enigmes*, p.281–301, idézi MARTIN, Ralph P.: *Word Biblical Commentary: 2 Corinthians*, Word Incorporated, Dallas, 2002. 161.

⁵⁶ “Walk, my children, in long-suffering, in meekness, in affliction, in distress, in faithfulness, in truth, in hope, in weakness, in derision, in assaults, in temptation, in deprivation, in nakedness, having love for one another, until you go out from this age of suffering, so that you may become inheritors of the never-ending age.” – 2Énok 66:6

<http://www.westmont.edu/~fisk/Lecture%20Outlines/Twoages.htm>

is tükrözik. Megjegyzendő, hogy az ἐν (-ban, -ben) prepozíció miután itt megjelenik, tizennyolcszor ismétlődik.

- b. a második hármast csoport – πληγή, φυλακή, ἀκαταστασία – szenvedésének konkrét példáira világít rá.
- c. a harmadik hármast csoport – κόπος, ἀγρυπνία, νηστεία – Pál önként vállalt szenvedéseit foglalja egybe.

Amikor ez utóbbi hat fogalmat együtt elemezzük, akkor meg kell jegyezni két dolgot:

1. a 2Kor 6,5 és 2Kor 11,23.27 közötti hasonlóságot, az ἀκαταστασία kivételével, amely még csak a 2Kor 11,20-ban szerepel – minden egyes fogalommal újra találkozunk a 11,23.27-ben, ami azt mutatja, hogy a második leírás az elsőnek bővített és finomított változata, egyben az apostoli szolgálat megpróbáltatásainak listája.

2. a következő négy szó: πληγή, φυλακή, ἀγρυπνία, νηστεία, sehol máshol nem lelhető fel, Pál csak a 6,5 és a 11,23.27-ben használja. Az ötödik pedig: κόπος az apostol kedvelt idiómája a missziói munka felvázolására. (1Thessz 2,9; 3,5; 2Thessz 3,8; 2Kor 10,15)

A második versszak: 6–7a belső, lelki jellemvonásai tárja fel, mintegy „kitakarva” erkölcsi jellemét. Annak érdekében, hogy az olvasó ráérezzen mondanivalója ízére, Pál irodalmi eszközöket vet be, olyat, mint az *alliteráció* és *chiasmus*⁵⁷. Ezt a szakaszt négy pár erénnyel indítja.

Az első két pár: ἀγνότη-γνώσει; μακροθυμία-χρηστότη alliterációt sejtet, vagy legalábbis asszonanciát, (összhangzást) majd a záró két erénypárban chiasmust: πνεύματι ἀγίω-ἀγάπη ἀνυποκρίτω, λόγῳ ἀληθείας-δυνάμει θεοῦ

A harmadik szakaszban: 7b–8 változik a forma, a minta. Az ἐν prepozíció helyét a διά veszi át. Pál bemutatja a szolgálat eszközeit, (7b) és a paradox eredményét (8a) is, miközben egy újabb *chiasztikus* szerkezetet fedezhetünk fel:

δόξης	διὰ	ἀτιμίας
δυσφημίας		εὐφημίας

Az apostoli szolgálat különböző értékelést eredményez, és e vezérfonal mentén folytatja a negyedik szakaszt: 8b–10. Az ellentétes elemek domborítják ki azt az igazságot, hogy az Isten szolgájának hűséges munkája is válthat ki ellentétes érzelmeket. Mintegy lajstromozza az apostoli szolgálat állandóan változó kihívásait, úgy hogy mozaiksze-

⁵⁷ (gör.-lat.), keresztben való elhelyezés, a görög X (chi) betű alakjában; nevezetesen a szórendben, különösen emelkedettebb, szónoki v. költői stílusban, két-két hasonló mondatrésznek ellentétes elhelyezése;

rúen szembeállítják a földi és a mennyei ellentétét. Az antitézist hét pár paradoxon szolgáltatja:

1. ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖ – hitetők és igazak
2. ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι – ismeretlenek és jól ismertek
3. ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν – halálra váltak és mégis élők
4. ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι – megfenyítették és meg nem ölték
5. ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες – szomorkodók és mindig örvendezők
6. ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες – szegények, de sokakat gazdagítók
7. ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες – nincs semmijük, és akiké mégis minden

A 6,8b–10 irodalmi formájában is különbözik az előzőektől. Az antitézis első részét a ὡς – mint, -ként vezeti be –, felváltva az előző szakaszban használt διὰ-t, a második részét pedig vagy a καὶ (első, második, harmadik, negyedik, hetedik antitézis) vagy a δὲ (ötödik és hatodik antitézis), ahol a καὶ tölti be az ellentétet nyomatékosító szerepet. A καὶ és a δὲ váltakozása inkább stilisztikai fogás, mintsem lényegi elem.

6.2. Exegézis

6:1 – Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς

συνεργέω impf. συνήργουν; – egy személlyel együtt dolgozni, munkálkodni 1Kor 16,16

παρακαλέω – komolyan kérni, egybehívni, bátorítani, valakinek az oldalára hívni Isten az ő nagykövetére – *presbeutes*, 2Kor 5,20 – bízta a megbékélés evangéliumát, és szorosán együttműködik vele.

κενός, κενή, κενόν – üres, semmit sem tartalmazó, átvitt értelemben – metaforikusan – igazságtól mentes

– eredménytelen, hatás nélküli törekvés, cselekmény Gal 2,2

χάρις – kegy, pártfogás, kedvezés, kivételezés

– elégtétel, jutalom – a szó átfogó értelmű, magába foglalja a kegyelmi megváltás különböző aspektusait, különösen a megbékélést és a megigazolást

– δέχομαι; λαμβάνω; λήμψις, – kapni és elfogadni valamilyen tárgyat, vagy valamilyen kedvezmény, amelyet valaki kezdeményez, de az átadás után a figyelem az elfogadóra összpontosul

– jóindulattal, kegyel fogadni valamit vagy valakit

- a korinthusiak már megigazultak (1Kor 6,11) és megbékéltek Krisztus által (2Kor 5,18) – de Pál, valószínűleg attól tart, hogy nem fogják megérteni és gyakorolni ennek a teljesen új helyzetnek az erkölcsi következményeit.
- ide kapcsolódik az apostol azon megérzése, ami az első korinthusi levélből jól látszik, annak ellenére, hogy nagy szükségük van az ő pásztori vezetésére etikai téren, lehet, hogy még sem fogadják el teljesen, mint lelki atyát.
- ha kételyük támad apostoli küldetésével kapcsolatban, lehet, hogy visszautasítják ezt a pásztorolást, és az ő életük ellentétes lesz, a megtapasztalt kegyelemmel, a viselkedésük azt mutatja, hogy semmi haszon nincs abban, amit Isten értettük cselekedett.

6:2 – λέγει γάρ· καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας

- καιρός, οὔ, ὁ – idő, időméréssel kapcsolatos, időpont a múltban, jelenben vagy jövőben
- megfelelő idő, gyakran isteni rendelkezésre álló idő, messiási idő (Mt 16,3)
 - egy páli zárójel következik (mint az 5,7,16) mert emlékezetébe idézi az ószövetségi próféta szavait: Ézs 49,8.
 - egy jelenkori munkában ezt a látjegyzetben találunk, de itt a Septuagintából idéz szó szerint. Az idézet formális módszere egyfajta keveréke a qumráni szövegek és a rabbinisztikus írások stílusának – a bibliai idézetet egyfajta magyarázat és aktualizálás követi.

δεκτός, ἢ, ὅν – megfelelő, kedvező, helyes

ἐπακούω – hall, hallgat, engedelmeskedik

ἐβοήθησα-βοηθῆω – segítségére sietni annak, aki segítségért kiált segítség, szabadítás (Mt 15,25)

εὐπρόσδεκτος, ὄν – kellemes, megnyerő, elfogadható

σῶζω ; σωτηρία – veszélytől megmenteni, visszaállítani a korábbi biztonságot, jólétet, szabadít, ment, biztonságba helyez

- ki az, akihez szól? ki az a σου és σοι? az eredeti kontextusban az Úr Szolgája az, akinek szól, de ebben az összefüggésben más alkalmazást kell találni
- lehet, hogy maga Pál a címzett? valami hasonlóságot fedezett fel a maga helyzete és a prófécia címzettje között? mégsem alkalmazható Pálra, mert az előző vers a személyes névmás ὑμᾶς-al végződik, ami a korinthusiakra vonatkozik – tehát ebben a második versben is a személyes névmások – ámbár egyes számban – az olvasóra vonatkozik
- az isteni segítség tevékenyen részt vett az ő megtérésükben, megigazulásukban, megbékélésükben és ez a támasz még mindig rendelkezésre áll
- ἰδοὺ – νῦν – íme, most Isten kegyelmének elfogadása sürgős, nem ijeszteni akar, inkább serkentés, buzdítás egy időkerete van, mindenkinek, az egyénnek és az

emberiségnek egyaránt – van egy kezdő pont – Krisztus eljövetele – majd lesz egy befejező pont az egyénnek – ami a halál, Zsid 9,27 – és a teremtett világnak – Mt 13,25–í50

- cselekedj most, nógat Pál, mert most van a megfelelő idő, és egyedi időpont
- valószínű az is, hogy nemcsak az üdvösség kérdése jár Pál eszébe, hanem az Istenhez méltó életvitel is – a *most* a felelős életet is jelenti.

6:3 μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῆ ἡ διακονία

- Pál csak az imént javasolta azt, hogy itt az ideje Isten békejavaslatának elfogadására és egy olyan életvitelre, amely tükrözi ezt a boldog kapcsolatot

μηδεῖς, μηδεμία, μηδέν – senki, semmi – negatív hivatkozás, szervezetre eseményre, a szórend is jelzi: Pál elutasítja a botrány okozásának lehetőségét, az újszövetségi szolgálat gyakorlata el kíván kerülni minden bizalmatlanságot

προσκοπή ἤς – akadály, sértés, bántás, bünt kiváltó ok – *hapax legomenon* – rokon szava a πρόσκομμα (Róm 9,32–33; 14,13, 20; 1Kor 8,9; lásd még 1Pt 2,8) és a σκάνδαλον – mindhárom szó, valakinek a megbotlását, padlóra kerülését jelenti, viselkedése, meggyőződése, hencegése, önzése, hamissága, ellentmondásos élete által.

μωμάομαι – bírál, kritikát gyakorol, kifogásol, hibát találni valakiben, ami aztán maga után vonja a szemrehányást – a klasszikus görög nyelvben többnyire költői – csak kétszer fordul elő az Úsz-ben- itt és a 8,2-ben, mindkét helyen Pál szolgálata a kételyek fellegebén található

- μῶμος – Momus, amely ugyanabból a gyökérből származik – a gúnyolódásnak és a csúfolkodásnak a görög istene – Pál tudja, komoly felelősséggel tartozik, hogy jó például szolgáljon a gyülekezetnek, sem önzéssel, sem öndicsérrel, sem kapzsisággal nem botránkoztatott meg senkit, akik esetleg erre hivatkoznak, azok csak kifogásokat keresnek.

διακονία, ας, ἡ – általános értelemben – szolgálat – Zsid 1,14

- Pál a megbékélés hírnöke, és bár az üzenet bántó, megütöztető – 1Kor 1,23, Gal 5,11 – a követnek semmi sem megengedett, ami a népet a σκάνδαλον igazi okától, a keresztől eltérítené
- már a kezdetektől: 5,11 azzal érvel, hogy bármit tett, nem az önreklámozás, hanem az evangélium ügyének előmozdítása érdekében tette
- ebből is következtethetünk arra, hogy Pál az ő szolgálatáról és nem a személyéről beszél

6:4 ἀλλ’ ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαῖς

- ἐν παντί- πᾶς, πᾶσα, πᾶν ; ᾧπας, ασα, αν – minden, egész, teljes, bármely tárgynak, tömegnek, az összessége
- az ἐν μηδενί ellentéte – úgy érzékeli, hogy a szolgálat olyan dolog, amire büszke lehet
 - συνίστημι vagy συνιστάνω – egy személy vagy egy esemény jóváhagyása, ami azzal is jár, hogy mások is elfogadják ugyanazt a magatartást ajánlani, bemutatni, bevezetni
 - ὡς θεοῦ διάκονοι – mint Istennek szolgálói, nem ajánlja magát a korinthusiaknak, hogy fogadják el mint Isten szolgáját, hanem, mivel ő már Isten szolgája, azért ajánlja magát, mintegy átlépve saját maga szavát – 5,12
 - nem szükséges bizonygatni, hogy ő Isten szolgálatában áll, hanem előállhat azzal, hogy amit ő tesz, az Isten hatalmának megnyilvánulása – 12:9
 - ὑπομονή, ἡς, ἡ – állhatatosság, rendületlenség, kitartás, türelem, béketűrés, következetesség, kitartó ragaszkodás a teendőkhöz, a nehézségek ellenére egy belső érzés és egy külső magatartás – főleg a Római és a 2Korinthusi levélben találkozunk gyakran vele: Róm 2,7; 5,3; 8,25; 2Kor 12,12
 - olyan szó, amely eredetileg ugyan nem bibliai, mégis értelme és értéke az ÚSzen keresztül bontakozik ki – és gyakran a legmagasabb erények közé sorolják
 - θλιψις, εως, ἡ – szó szerint nyomás, összepréselés, átvitt értelemben külső körülmények kiváltotta szenvedés, elnyomás – a többes szám jelentheti a próbatétel pillanatait – egy életforma az apostol számára – az ApCsel-ben kiderül, igencsak járatos volt benne – ezt halljuk az Antiochiában mondott prédikációban (14,22) és az efézusiaknak is (20,23)
 - Jánosnál Jézus is azt tanította, hogy a szenvedés hozzátartozik ehhez a világhoz – Jn 16,33
 - ἀνάγκη, ης, ἡ – szükség, kényszer, egy belső kényszerítő erő, kényszerítő kötelesség – 1Kor 9,16 – általános veszély, bajos állapot
 - újra csak többes szám- szükség idejét jelzi – szükség, amit nem lehet enyhíteni, nem végzet vagy sors, amelyek rokon értelmű szavak a görög fatalizmusban, hanem olyan rendelés, amelynek Pál, mint Isten szolgája belső kényszerként elkötelezi magát
 - talán az evangélium prédikálásának kényszerét is ide tudjuk csatolni (1Kor 9,16)
 - στενοχωρία, ας, ἡ – szó szerint keskeny, szűk, keskeny hely, átvitt értelemben nyomás, amit külső vagy belső körülmények, bajok idéznek elő
 - egy sor nehéz körülmény, amely bizonyos korlátosához vezet – metaforikusan – iszonyú vész, szerencsétlenség
 - azon helyzetek mellett, amelyekből az apostol nem találta, vagy nem kereste a szabadulást, voltak mindent elsöprő szituációi: 4,8; 12,10 Róm 8,35

- szó szerint keskeny, szűk, szorost jelent, olyan keskeny helyet, ahonnan nincs menekvés – a szoros keskeny, más út nincs, de van kiút ebből – a végén e három fogalom szinonimaként a retorikai hatást is növelte

6:5 ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις

- bizonytalan az, hogy ennek a felsorolásnak lenne egy teljesen hasonló párhuzama valahol – a már említett párhuzam – 2Énók 66,6 – nem biztos, hogy korábbi keletkezésű, lehet akár későbbi is, ebben az esetben az apokrifus irat szerzője vett át Páltól.⁵⁸ Mindezek ellenére nem elképzelhetetlen, hogy le volt jegyezve valahol egy vázlat, az apostoli megpróbáltatásoknak
- πληγή, ἦς, ἡ – szó szerint ütés, korbácsszerű eszközök által hagyott nyom, megütni, megcsapni egy tárgyat többször is
- váratlan, erős csapás Lk 12,48; ApCsel 16,23; 2Kor 11,23
- a „kockázatos” apostoli szolgálat részleteit ismerjük meg, amelyek néha kényszerűek, máskor meg önként vállaltak, – az, hogy sokszor kapott verést, a szolgálathoz hozzátartozónak látta – ötször kapott a zsidóktól harminckilenc korbácsütést, és háromszor megbotozták római módra 2Kor 11,23–25
- valószínűleg ide sorolható a Filippiben kapott verés: ApCsel 16,23
- φυλακή, ἦς, ἡ – cselekvésként: őrzés, őrködés, őrállás – egy hely ahol valakit őriznek: börtön
- újból a 2Kor 11,23 és ApCsel 16,23–40 juthat eszünkbe – habár bizonyos az, hogy nem ez volt az egyetlen alkalom
- ἀκαταστασία, ας, ἡ – instabilitás, társadalmi nyugtalanság, zavargás, forradalom, felkelés, tömeges megmozdulás miatti zavar
- ezekről a mozgolódásokról, zavargásokról több tudósítást is találunk az Apostolok cselekedeteiről írott könyvben – Pisidiai Antióchia (13,50), Ikonium (14,5), Lisztra (14,19), Filippi (16,22), Thesszalonika (17,5), Korinthus (18,12), Efézus (19,23–41), Jeruzsálem (21,27–36)
- e második hármas megpróbáltatás, minden bizonnyal a prédikálásnak a következménye
- ἐν κόποις – κόπος, ου, ὁ – fizikai vagy mentális megerőltetés, fáradtságos munka, kemény munkában részt venni, ami fáradtságot eredményez
- baj, szenvedés, fáradtság, kimerültség küszködés, kínlódás, erőlködés, vesződés
- újabb hármas tagolódás-, amely az apostol önként vállalt megpróbáltatásai mutatja

⁵⁸ Margaret E. THRALL: *A critical and exegetical commentary on the Second Epistle of the Corinthians*. T&T Clark International, London, New York, 2004. 457.

- ide sorolandó a kézzel kifejtett munka – sátorponyva készítés – az apostol esetében – de jelentheti Pál missziói munkáját is, példa: Fil 2,16
- ἐν ἀγρυπνίαις- ἀγρυπνία, ας, ἡ – alváshiány, kialvatlanság, álmatlan éjszaka, álmatlanság, virrasztást is jelent – csak itt és a 11,27-ben fordul elő – a t.sz. használata egész időszakokra enged következtetni – mindezt azért teszi, hogy több időt tudjon a szolgálathoz szentelni – Tróászban éjfél utánig prédikált: ApCsel 20,7, 9
- gyakran volt olyan helyzetben, mikor örködött és imádkozott, amelyre másokat is biztatott: Ef 6,18 – gyakran tanított, utazott vagy dolgozott, ez is hozzájárult az álmatlansághoz
- ἐν νηστείαις - νηστεία, ας, ἡ – ételtől való megfosztás, éhség, az étel visszautasítása vallási megfontolásból, böjtölés, akarat által hajtott böjtölés – a 11,27-ben a λιμός szót találjuk, ami különbözik νηστεία-tól
- legvalószínűbb – mivel ez is az önként vállalt megpróbáltatások csoportjába tartozik –, hogy böjtről van szó, akár vallási megfontolásból, akár azért, hogy valakinek terhére ne legyen: 11,7, 9 1Kor 9,12-14
- ezek az önként vállalt szenvedések egyszerű átmenetet képeznek az olyan erények felé, amelyek bizonyítják, hogy valaki Isten nagykövete és munkatársa

6:6 ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ

- ἐν ἀγνότητι- ἀγνότης, ητος, ἡ – a viselkedés olyan minősége, amely erkölcsileg tiszta, tisztaság, őszinteség – még egy helyen találjuk, a 11,3-ban, de sehol mástutt;
- tisztaságot és tisztességet jelent, az elme finomságát, amely óvatossá és képessé teszi az embert arra, hogy mind a szívét mind a kezét tisztán tartsa;
- ἐν γνώσει- γνώσις, εως, ἡ – ismeret, információ birtoklása, tudás, tájékozottság, jártasság – nem csupán gyakorlati bölcsesség és óvatosság, különböző emberek és különböző körülmények között, de átfogó ismervek a keresztyénség alapelveiről – 8,7, 11,6, 1Kor 1,5, Róm 15,14;
- arról az Isten- és Krisztus-ismeretről van szó, aminek elhíntését az apostol feladatának tekinti;
- nem titkos ismeretről van szó, hanem olyanról, amely Krisztusban minden hívőnek rendelkezésére áll – képességeitől vagy állapotától függetlenül;
- ἐν μακροθυμίᾳ – emocionálisan türelmesen elviselni a kedvezőtlen körülményeket;
- tűrés a megpróbáltatások alatt, béketűrés, rendületlenség, tükrözi azt a hajlandóságot, amellyel Pál viseltetett, amikor keserű tapasztalatokat élt át – vö. 6,4 – az a

- béketűrés, amely elviseli a sértést anélkül, hogy haragudna (Jak 1,19) vagy boszszúra szomjazna (Róm 12,19);
- ἐν χρηστότητι- χρηστότης, ητος, ἡ – mint bájos magatartás, jóság, kedvesség – az ἀποτομία ellentétje – mint erkölcsi tartás, egyenesség, becsületesség, tisztesség, nyíltszívűség – egy esemény vagy cselekmény, ami hasznos, jóindulatú, jóakarató;
 - a μακροθυμία-val együtt, az Isten emberszeretetébe gyökerező, és ebből az emberek irányába kinövő szeretet – Gal 5,22; 1Kor 13,4 – a cselekvésben megnyilvánuló jóságot szuggerralja;
 - az Isten szolgálja a kedvességnek, a hosszútűrésnek, valamint sok más pozitív tulajdonságnak adja jelét (Kol 3,12-13) mert ha másként tenne, nem segítené elő Isten munkáját;
 - ἐν πνεύματι ἀγίῳ – egyes magyarázók szerint⁵⁹ alig hihető az, hogy az apostol a Szent Lelket egy olyan listára teszi, ahol emberi erényeket sorakoztat fel – még hozzá a lista vége felé alárendelt helyen és nem ezzel kezdi;
 - talán akkor, ha ezzel kezdte volna, vagy ezzel zárja a felsorolást, a hangsúly okán, akkor egyet lehetne érteni azzal, hogy a Szent Lélekre gondol;
 - a kérdés tehát: helyes-e a klasszikus értelmezés, vagy inkább a lélek, ami szent, a szentség lelke olvasat? A párhuzamos helyeknek a vizsgálata (Róm 5,5; 9,1; 14,17; 15,13.16; 1Kor 6,19; 12,3; 2Kor 13,13; 1Thessz 1,5.6; 4,8) azt mutatja, hogy a πνεῦμα ἅγιον, a Szent Lélekre utal. Az pedig, hogy miért használja ilyen kontextusban, arra talán a legjobb válasz: az előtte és utána használt kifejezések, (μακροθυμία, χρηστότης, ἀγάπη – Gal 5,22), a Lélekhez kapcsolódnak, mint a Lélek gyümölcse. Ezért akár spontán módon, de inkább előre megtervezve, ebben a felsorolásban a Szent Lélek említése, logikus értelmezést ad annak, hogy a Lélek által megnyilvánuló isteni erő, hogyan illeszkedik az apostol emberi gyengeségéhez, amely tulajdonképpen a vita tárgyát is képezi Korinthusban;
 - ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ – tettetés, képmutatás nélküli szeretet, valódi, igazi szeretet;
 - az apostol igazi szeretettel van irántuk, bár úgy tűnik, ezt is megkérdőjelezzük – 11,11;
 - az 1Tim 1,5-ben, és a 2Tim 1,5-ben az ἀνυποκρίτῳ a πίστις-hez kapcsolódik, amely egyik forrása az ἀγάπη, Jak 3,17 – a mennyei bölcsességhez, az 1Pét 1,22 pedig szinte, mint itt a testvéri szeretethez – φιλαδελφία-hoz kapcsolja;
 - ez tehát figyelmeztetés – a keresztyének nem lehetnek képmutatók, amint az apostol is őszintén nyilvánul meg előttük – kimondani, ami a legigazságosabbnak tűnik, de kedves szándékkal, szerényen.

⁵⁹ Word Biblical Commentary- 2Corinthians- Word Incorporated, Dallas, 2002. 176.

6,7 ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὀπλῶν τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν

- ἐν λόγῳ ἀληθείας – igazság igéjével – e verssel kezdődően, az apostol átírányítja a figyelmet, a belső tulajdonságokról a prédikációs, igehirdetési szolgálatára
- ezt a váltást az igazság üzenetével, az igazság evangéliumának kinyilatkoztatásával (ez az Ef 1,13 „... hallottátok az igazság beszédét” és a Kol 1,5 „... hallottatok az igazság beszédéből” is nyilvánvaló) kezdi;
- ἐν δυνάμει θεοῦ – Isteni erő, amely Pál gyengesége miatt annyira szembetűnő – 4,7; 12,9 – e kifejezés kiemelkedően páli az ÚSz-ben – 13,4; 1Kor 1,18, 2,5; Róm 1,16; 2Tim 1,8; – bizonyos értelemben az erő az emberben van, de másfelől az ember van az erőben, ami megengedi, hogy valami átfogóbbat tegyenek, mint saját maguk, ahol az emberi önállóság elvész;
- amit Pál prédikál az több mint emberi beszéd, meggyőző stílusa nem ékesszólásának eredménye, hanem Isten ereje – 1Kor 2,3-5; 1Thessz 2,13
- διὰ τῶν ὀπλῶν τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν – az igazság jobb és bal felől való fegyvereivel;
- az ἐν prepozíció, amellyel nem kevesebb mi tizenhétszer találkozunk, megváltozik, a διὰ veszi át a helyét – egyfelől stilisztikai váltás, másfelől természetes is – az előbbi prepozíció nem találna ide, habár elsősorban nem a stílus foglalkoztatja, mégis meg akarta törni az ἐν monotonitását;
- Pál szereti a katonai hasonlatokat – vö. 10,3-4; Róm 13,12 – ez a kifejezés az Isten erejét és az evangélium igazságát ábrázolja, amelynek hatékonysága felülről biztosított – a keresztyén ember fegyverzettel van ellátva, azért, hogy leküzdje a gonoszt és esélye legyen a túlélésre;
- az igazság fegyverei azok, amelyek az igazság ügyét szolgálják – Róm 6,13 – de, hogy mi a jelentősége a jobb és bal felől való fegyvereknek – vitatható
- az egyik az, hogy akár jó(bb) szerencsében, akár balszerencsében, hordozni, viselni, használni kell az igazság fegyvereit
- egy másik értelmezés szerint a jobboldali fegyver a támadást, a baloldali a védekezést szolgálja – egy másik és talán a legelfogadottabb nézet az, hogy Pál arról beszél: aki fel van szerelve az igazság fegyvereivel, az teljesen felszerelt, semmi sem hiányzik
- ez a mondat egyúttal bevezetőként szolgál ahhoz, amit a következőkben – 8-10 v. olvasunk

6,8: διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς

- διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας – dicsőségben és gyalázatban

- tovább is használja a διὰ prepozíciót, de újra fókuszot vált – miután illusztrálta igehirdetési szolgálatát, megrajzolja azt a választ, amivel ezt a szolgálatot fogadták
- δόξης- δόξα, δόξης, ἡ – nézet, ítélet, meglátás
- a klasszikus görög értelmezésben jó véleményt, jó hírnevet jelent – Jn 5,44; 12,43
- az apostol a jó hírnevet, a dicsőséget, Istentől és azoktól kapja, akiknek szívét megérintette Isten – különösen a filippibeliek és galáciabeliek
- ugyanakkor bőségesen kapott ἀτιμίας- ἀτιμία, ας, ἡ – szegényt, csúfságot, gyaláztatot a zsidóktól és pogányoktól egyaránt
- διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας
- δυσφημία, ας, ἡ – rágalmazás, szemrehányás, feljelentés, becsületsértés
- εὐφημία, ας, ἡ – dicséret, magasztalás, az eredeti nyelvben rímel, lényegében nem csak egyszerűen ismétli az előbbi gondolatot, az az apostollal való személyes bánásmódra vonatkozik –, ez pedig arra utal, amit a háta mögött mondanak

ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς

- πλάνος, πλανων – kóborló, barangoló, kószáló, kalandozó átvitt értelemben félrevezető, itt általános értelemben – csaló, erkölcsrontó, csábító, megvesztegető
- e szó jelentésében egyesíti a csalót, aki becsap embereket, a csavargót, akinek nincs otthona, és az imposztort, aki tévútra vezet
- ἀληθής, ἐς – megállapítás, ami az igazsággal egybecseng, igaz-e szópár a rágalmazás és a dicséret mintáját adja meg – visszakapcsol a 6,4a-ra, mögötte levő gondolatra, hogy íme az apostoli szolgálat ilyen körülmények között zajlik

6,9: ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι

ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι

ἀγνοέω – ismeretlen ember, érthetetlen, zavaros – az ἐπιγινωσκόμενοι ellentéte

- ez utóbbi nem félreértettet, vagy félreismertet jelent, hanem olyan valakit, akit nem érdemes ismerni, akiről nem érdemes tudni, aki hiteltelen – ez volt a véleményük azoknak a kritikusoknak, akik megvetették, miközben azok, akik értékelték őt és munkáját mind jobban-jobban elismerték
- ezzel a jellemzés párral az ἀτιμία és a δυσφημία amit az ellenfeleitől kapott ki ismerült
- a következő négy szópár, nem olyan ellentmondás, amelyek közül egyik hamis, hanem a tényeknek két különböző nézőpontból való vizsgálata, amelyek a szempontok különbözősége miatt igazak lehetnek
- ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν – mint halálra váltak és ím élők – nem arra érti, hogy ellenségei úgy tekintenek rá, mint egy halálra ítélt emberre, akinek kétségbeejtő állapota felett örvendeznek, hanem ahogy a 4,10–11-ben „Jézus halálát testünkben hordozzuk”, „szüntelenül a halál révén állunk” – haldokló, mert a test

gyenge, állandó veszélyeknek és megpróbáltatásoknak van kitéve, amelyek bármikor végzetesnek bizonyulhatnak

- de ugyanakkor magában hordozza Jézus életét, amely továbbra is mindenek felett diadalmaskodik és diadalmaskodni fog
- ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι – mint megfenyítettek és meg nem ölettek
- az apostol úgy tartja, hogy a fenyítés szükséges – ellenségei ezt Isten haragja megnyilvánulásának tekintették – addig ő tudja, hogy a fenyítés, az Istentől származó felmentés, a halálból való diszpenzáció (Zsolt 118,17–18-ra gondolva)

6,10 ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.

- feltételezhetjük, hogy itt nem gondol többé az ellenfelei vádaskodására a nyomasztó érzéseken túltette magát
- ezekből a kontrasztokból nem azt kell érteni, hogy ő azért utasította el az ő személyének fenntartását, mert nem tekintette magát apostolnak, vagy azért nem fogadott el fizetést, mert értéktelennek tartotta munkáját – annak ellenére, hogy keményen dolgozott saját maga fenntartása érdekében, mégis néha rászorult a támogatásra – és ezt szívélyesen el is fogadta – 11,9; Fil 4,15
- ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες – bánkódók noha mindig örvendezők
- e levélben gyakran találunk hivatkozást a bánkódásra és gyászra – aktuális szomorúságának okáról vall a 2,1–3 – valamint Izráel hitetlensége, de öröme is volt oka – a keresztyén hit és remény általában, azoknak hitbeli fejlődése, akiknek levelet írt, öröm bizonyos körülmények miatt és paradox módon, öröm a szenvedés miatt, mind az öröm, mind a szomorúság valósággá lett életében
- ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες – mint szegények, de sokakat gazdagítók
- valószínűleg lelki szegénységre gondol, arra a kritikára, hogy szegény volt eksztatikus megtapasztalásokban, vagy kevés csodát vitt végbe
- mivel a többi ellentétes elemben is lelki tartalmat kell keresnünk, ez is így találja meg leginkább az értelmét – persze ez nem zárja ki teljesen azt a tényt, hogy az apostol életkörülményei igencsak szűkre szabottak voltak – 11,9, 27; 1Kor 4,11–12
- a lelki gazdagság, amivel sokakat gazdagít, üzenetének elfogadásából származó áldások
- ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες – akiknek nincs semmijük és akiké mégis minden
- az antitézisek a tetőfokot érik el, azért is mert a πτωχοὶ – szegény, most μηδὲν ἔχοντες – akiknek nincs semmijük-ké változik, és ez most minden bizonynal anyagi vonatkozású, pénzügyi források hiányát jelenti

- másfelől a πάντα spirituális töltetet hordoz, keresztyéni értelme van, vö. Róm 8,32
- az a nézet, hogy valaki anyagi javak hiányában, mégis gazdag lehet, sőt bizonyos értelemben mindennel bír, ismert volt, mint a sztoikus és cinikus filozófiai gondolkodás terméke, – az egyik filozófus szerint⁶⁰ a bölcs ember mindennel rendelkezik, mivel a bölcs az istenek barátja, és a barátoknak közös a vagyonuk
- nehéz tehát elkerülni azt a következtetést, hogy Pál átvesz bizonyos filozófiai motívumokat és azokat keresztyénesíti

7. Exkurzus – magyarázat

Ez a tíz vers szorosan kapcsolódik a 2Kor 5,16–21-hez.

6,1–2 Pál az evangélista

Pál volt, aki Korinthusba vitte az evangéliumot, a jóhírt, majd szolgálata nyomán egy keresztyén gyülekezet alakult. Krisztus nagyköveteként munkálkodik, ahogyan maga is megfogalmazza a 2Kor 5,18–21-ben. Azt a békéltetési szolgálatot végzi, amelyről az 5,18-ban ír. Nem a zsidó hagyományokat őrzők, a judaisták voltak azok, akik embereket nyertek meg Krisztusnak, hanem Pál. De még így sincs meggyőződve arról, hogy mindenki aki, a gyülekezet tagja, magában hordozza Krisztust. (2Kor 13,5) Idézi Ézs 49,8-at, amely felszólítás Isten kegyelmének elfogadására, – Jézus a kereszten elvégezte a megváltó munkáját, ezért a ma, a jelen az üdvösség napja. Senki sem biztosíthatja a holnapot, senki sem garantálhatja, hogy a bűnös embernek lesz még ideje, alkalma megtérni.

6,3–10 Pál a szolgálati „minta”

Bár a fordításokban nem feltétlenül tükröződik, de a 2Kor 6,3–10, nyelvtanilag is kötődik az első vershez. Pál továbbra is apostoli szolgálatát védi, és rámutat arra, hogy azok, akik hirdetik a megbékélés evangéliumát, maguknak is gyakorolniuk kell ezt. Az evangélium előretörésének egyik nagy akadálya, azon keresztyének rossz példája, akik csak vallják, de nem élik hitüket. Pál nagyon óvatos, nem akar, és nem tesz semmi olyasmit, ami akadály lehetne akár a meg nem tértek, akár a megváltottak útjában. (lásd még Róm 14) Ugyanakkor emlékezteti olvasóit, azokra a megpróbáltatásokra, amelyeket érettük hordozott el (2Kor 6,4–5). Ezután felsorolja szolgálatának „eszközeit” (2Kor 6,6.7), hogy aztán végül eszükbe juttassa az ő személyes bizonyágtételét (2Kor 6,8–10) egy sor paradoxon által, mivel tudja, hogy nem mindenki értette meg őt és szolgálatát.

⁶⁰ Idézi, Margaret E. THRALL: *i.m.* 467.

Az apostol szavainak ott kell visszhangoznia mindazoknak a szívében, akik ma is a krisztusi megbékélési szolgálatban részt szeretnének venni.

„Senkit semmiben meg ne botránkoztassunk, hogy a szolgálatunk ne szidalmaztassék”

Miért olyan fontos az evangélium munkatársainak a botránkozások elkerülése?

A becsületesség hiánya, – magánéletben vagy szolgálatban – miként adhat teret a kísértő támadásának? Miért beszél a feddhetetlen élet sokkal hangosabban, mint a prédikáció?

2Kor 6,3 Pál életének és szolgálatának minden szempontjában meglátszott az a tudat, hogy ő Jézus nagykövete. (2Kor 5,20) Bár kritikusai személyesen is támadták, jellemét és becsületességét kikezdték, és megpróbálták ellehetetleníteni szolgálatát, mégis feddhetetlen életet élt. (2Kor 4,2) A békéltetés szolgálatának mai munkatársai – a társadalom cinizmusa miatt – gyakran tapasztalnak meg hasonló támadásokat, megtanulhatják Páltól krisztusi módon reagálni az ilyen támadásokra.

Azok, akik az evangéliumot hirdetik azok egyaránt szeretettek és megvetettek!

Megtapasztalják a dicsőséget és a gyalázatot, a dicséretet és lenézést, a magasztalást és a rágalmozást, a hízelgést és a bírálatot, a dédelgetést és a pocskondiázást. Következtetésképpen vannak olyanok, akik jó jellemzést adnak és vannak, akik gonosz jellemrajzot, mert azok, akik hűségesek az igazsághoz, nem várhatják el, hogy mindenki jót mondjon róluk, ez alól Pál sem kivétel. Néhányra mélységes hatást gyakorolt, ezeknek megváltozott életük és hálások voltak neki, mások bántalmazták, rágalmozták és megpróbálták lejáratni, munkásságát is. A korinthusi gyülekezet ezt a dichotómiát tükrözte.

7.1. *Hogyan magyarázható ez a paradoxon?*

Lényegileg paradoxonok alkotják a negyedik szakaszt, – 2Kor 6,8b–10 – mégis a tüzetesebb vizsgálat fényében kiderül, hogy nem feltétlenül minden fogalom, párjával ellentétes jelentésű, hanem kiegészíti egyik a másikat. Ez Pál látható szándéka a szójáték használatával. Akár azt állítjuk, hogy ezeket az „ellentéteket” Pál bírálói „fedezték” fel benne, akár saját bizonytalanságának önkivetítéseként értelmezzük, mégis értékelni kell azt a nyíltságot, amivel a szolgálat ihlette bírálókat és dicséretek tudomásul veszi.⁶¹ Isten szolgáját nem csak az a veszély fenyegeti, hogy a háta mögött suttogók, vele szemben hízelegők, hanem valós az kísértés is, hogy megpróbál az embereknek tetszeni, ki akarja vívni az emberek elismerését és dicséretét, ez pedig büszkeséget és önelégültséget szül.

Pál azt akarja ezzel tudomásunkra hozni, hogy a róla keltett rossz hír, – amely hamis –, nem árthat neki, de a jó hír sem – ami igaz – nem tudja eltántorítani, elvonni őt a feladattól.

⁶¹ Vö. Jn.15,18–20.

- a. *mint hitetők és igazak* – nem vezetett félre senkit, mégis egyesek csalónak, imposztornak tartották – többször megesett, hogy saját magát kellett megvédenie a hazugság vádjával szemben (Róm 9,1–2; 2Kor 11,31; Gal 1,20) Tény az, hogy még Pál halálával sem szűnt meg az a vád, hogy csaló volt – Simon Mágushoz hasonlították.⁶² Függetlenül attól, hogy mások miként minősítették, hogyan értékelték, tudta azt, hogy ő Isten előtt biztosan jó lelkiismerettel áll meg. A korinthusiakhoz őszinte volt – ezért visszautasítja a vádat, és megállapítja, hogy igazat szólt, őt úgy is ismerik, mint igaz.

A mai kor első számú szolgálati paradoxona változatlan: nem az a mérvadó, hogy emberek esetleg negatív minősítést adnak – ez kellemetlen, zavaró, önérzetbe vágó, nyugtalanító – de vannak olyanok is, akik értékelik és befogadják, mint igazságot, azt, amit hirdetünk.

- b. *mint ismeretlenek és jól ismertek* – nem arról van szó, hogy lemondott a hírhedt Tárzusi Saul névről, és felvette a Pál nevet, hanem inkább arról, hogy sokan nem ismerték el apostolságát, botcsinálta apostolnak tartották. Kortársai közül némelyek senkinek tartották, – erről értekezik a második korinthusi levél 10–13. részében. Személyét figyelmen kívül lehet hagyni, senkinek nem kell félnie tőle. Mégis – némelyek és különösen Isten – jól ismerték és elismerték, ezért reméli, hiszi, hogy a korinthusi hívek is megértik. Mi több az 1Kor 13,12-ben azt mondja, hogy őt Isten megismerte. Bízunk abban, hogy ő már elnyerte Isten jóváhagyását – 2Kor 5,8–11 – és ezért aztán energiáját a korinthusiak felé tudja irányítani. Hogy az ApCsel 13,47-et figyelembe véve, az apostol magát az ézsaiási szenvedő szolgának tekintette, talán kissé erős, de az bizonyos, hogy Isten küldetését akarja teljesíteni, amikor a korinthusiakat tanítja.

Második számú szolgálati paradoxon: nem bizonyos a hírnév, az elismerés nem velejárója a szolgálatnak, – nem kerülünk bele – a *Ki kicsoda a világban* – az első tízezer – mégis ismertek és elismertek lehetünk Isten szemében, és ez minden minősítésnél fontosabb. Leminősíthetnek bennünket, mondhatják, hogy a vallás a buta nép ópiuma, az Isten Gyülekezete elismeri és értékeli az érette kifejtett munkát.

- c. *mint halálra váltak és élők* – tovább folytatja ellentmondásos retorikáját – nagyon egyszerű megérteni, mire gondol akkor, amikor halálra váltként jellemzi magát. Újra és újra halálveszélybe került – ApCsel 14,19; 1Kor 15,30; 2Kor 1,8–9; 11,23–26. Úgy tűnik, hogy egy bizonyos ideig – nem tudni meddig – halálos ítélet alatt volt – 1Kor 4,9 – hacsak nem átvitt értelemben beszél, mint az 1Kor 15,32-ben. És íme, időű – mégis életben van – az öröm és a győzelem szava, ugyanakkor a meglepetésé is. A várakozásokkal ellentétben, a gyakran fenyegetett apostoli lét dacára, mégis él, életben van. Ugyanakkor valószínű, hogy nemcsak

⁶² MARTIN, Ralph P: *Word Biblical Commentary: 2 Corinthians*, 180.

élettani szempontból, hanem teológiailag is meg kell vizsgálni e kijelentést. Pál valóban meghalt azért, hogy Krisztusért éljen – 5,14.15; Róm 6,1–14; Gal 2,20. Összegezve: Pál állandó tudatában volt halandó mivoltának, de tudatában volt Isten halál felett is dicsőséges erejének. Akár szó szerinti értelemben nézett szembe a halállal, akár teológiai szempontból, a hívő ember eszkatológikus vajúdásáról legyen szó, Pál folyamatosan halálra vált és mégis élő volt.

Harmadik számú szolgálati paradoxon: úgy kell élni és munkálkodni, hogy közben újra és újra szembe kell nézni a halállal, mégis életről kell beszélünk. Másfelől meg kell halni magunknak, a magunk akaratának, hogy Krisztusnak, ebben az eszkatológikus vajúdásban élhessünk.

d. *mint megfenyítettek és meg nem ölettek* – a megfenyíttetés mögött mindenképpen isteni fenyték értendő. Az ÓSz-ben az isteni fegyelmezés értelmezése hasonló ahhoz, amikor a szülő fegyelmezi gyermekét –, azaz nem más, mint Isten szeretetének és gondoskodásának bizonyítéka (Péld 3,11–12; Jób 5,17) de van ennek a gondolatnak ÚSz-i utalása is (Zsid 12,5–13; Jel 3,19). Pál ellenfelei a fenytésben, éppen ellenkezőleg – Isten haragját vélték felfedezni. Pál azonban megtanulja a leckét: Isten megfenyt, hogy megáldhasson. (2Kor 1,9; 4,11) Ezért nem meglepő az sem, hogy a zsolttárossal együtt érzi – „...keményen megfeddett engem az Úr, de nem adott át a halálnak” (Zsolt 118,18–19) Az, hogy nem adatott át a halálnak, nem öletett meg, nem egyebet jelent, mint azt, hogy Isten fenytéke Pál javát munkálja. Pál fegyelmi korrekciója, Isten kegyelmi reakciója.

Negyedik számú szolgálati paradoxon: a fenytés is hozzátartozik a szolgálatunkhoz. Nemcsak mi fenytjük, vagy esetleg fenyegetjük Isten haragjával az ő népét, hanem saját bőrünkön megtapasztalva az Isten fenytékét, ne lázadozzunk, hanem örülünk, mert ez azt jelenti: Isten szeretet, és megkíméli életünket, megsebez, de be is kötöz.

e. *mint szomorkodók, de mindig örvendezők* – a csalódások, frusztráció, veszélyek közepette nem csoda, hogy Pál néha szomorú volt, fájdalmat érzett. Sok olyan esemény történt, ami miatt bánatos lehetett: népének elveszett állapota – Róm 9,1–4, a gyülekezetek helyzete – 2Kor 11,28. Nem kétséges az sem, hogy a korinthusiak okoztak neki rengeteg fejtörést:

- szakadások és viszályok – 1Kor 1,10–13;
- gyermekteges viselkedés, éretlenség – Kor 3,1–3;
- erkölcsi lazaság – 1Kor 5,1–8; 2Kor 12,20–21;
- önzés – 2Kor 11,17–34;
- a feltámadás-hittől könnyen eltéríthetőek – 1Kor 15,1–58;
- nem kitartóak Pál mellett – 2Kor 10–13;

Mindezekre ráteszi a pontot az, hogy Pál gyötrődve, szorongással és sírással küszködve ír nekik levelet – 2Kor 2,4. Mindezek ellenére Pál örvendezett. (2,3; 7,4, 7,9.13; 13,9). Életének egyik tagadhatatlan jellemvonása volt az öröm, mint

a Lélek gyümölcsének nyilvánvaló megléte. Sem a kilátástalan helyzet, sem a barátságtalan környezet nem idézet elő kishitűséget benne, sőt mindig örvendő volt, állandóan, mindig örült, és másokat is erre biztatott. (Fil 4,4). Nem panaszkodott, és nem keseredett meg mindenek ellenére.

Ötödik számú szolgálati paradoxon: vannak dolgok, amelyek bántanak és elszomorítanak bennünket: a gyülekezeti tagok viszálykodnak egymás között, sokszor velünk is – az erkölcsi lazaság vetekedik a korinthusival, az önzés egyre nagyobb és a hit egyre gyengébb. Volna okunk panaszra, de van-e erőnk örvendezni? Kilátástalan sokszor a helyzet, megfásulunk? Vagy a Lélek gyümölcse – az öröm – terem bennünk, másoknak javára? Panaszkodunk, sóhajtozunk? Vagy örvendezünk?

f. *mint szegények, de sokakat gazdagítók* – teljesen nyilvánvaló, hogy Pál nem volt egy tehetős ember anyagi szempontból, sőt a korinthusiak esetében el is utasította a támogatást, ingyen hirdette az evangéliumot (2Kor 11,7–10). Egyesek azt is tudni vélik, hogy családja kitagadta, miután keresztyén lett. Itt mégsem elsősorban anyagiakra vonatkozik a szegénység – ez abból is felismerhető, hogy a gazdagítás sem anyagiakra vonatkozik. Krisztus ismerete páratlan gazdagságot jelent számára (Fil 3,8). Isten bőségesen gondoskodik róla, betölti szükségait (Fil 4,19; Ef 1,7; 2,7,8) és ő hirdeti Krisztus mérhetetlen gazdagságát (Ef 3,8). A 2Kor 8,9-ben az evangélium középpontjaként, legfőbb példaként állítja elének a Krisztust, aki akkor lett szegény, amikor elfogadta az emberi mivoltot, hogy aztán minket gazdaggá tegyen isteni kegyelme által. Mindezekkel az ismeretekkel, ezeknek tanításával sokakat meggazdagított.

Hatodik számú szolgálati paradoxon: nem magunkat gazdagítani – nem ez a jelző – másokat. Ehhez előbb meg kell tapasztalni a Krisztusban kapott gazdagságot, előbb kárnak és szemétnak kell ítélni sok mindent. Csak ezután gazdagíthatunk másokat.

g. *mint akiknek nincsen semmijük, és akiké mégis minden* – e záradékbán, az előző gondolatot tovább bővíti. Itt már a földi gazdagság és a mennyei gazdagság kontrasztját láthatjuk – az előbbi ideig való, ez utóbbi örök. Pál – a világ szemében – hajléktalan, gyűlölt, megvetett, kigúnyolt, nincstelennek nézett senki. De szeretet és öröm által képes minden nehézsége fölé kerekedni, meggyőz egyeseket arról, hogy bővelkedik (Fil 4,10–20) Bizalma, reménysége és bizonyossága van. Nincs vagyona, nincs hatalma, karizmatikus ereje – mint ellenfeleinek –, nem tesz csodákat, nem képes különös benyomást kelteni, de mégis van valami, ami igazán számít – Krisztus – és az ő kinyilatkoztatásai (2Kor 12,1).

Ezt a részt tehát Pál azzal az összeggel zárja, amit céljának is tekintett akkor, amikor életének megpróbáltatásait és győzelmeit ecsetelte, bemutatta a mindenkori Krisztus szolgáló képét.

Hetedik szolgálati paradoxon: az emberek a Krisztus szolgálatban nem a túlhajtott munka miatt égnék ki, hanem kielégítetlen elvárásaik miatt. Azoknak, akiknek nincsenek irreális elvárásaik, nem is csalódhatnak, ha nem teljesülnek. Ahhoz, hogy megfelelő elvárásaink legyenek, megfelelő perspektíva szükséges. Meglátva szolgálatunk rendkívüliségét, semmivel sem összehasonlítható kiválóságát, fenntartva a Krisztus iránti szenvedélyt, gondosan védeni és paradox reakciót várni – nem mesebeli jó tett helyébe, jót várj –, ez meg fogja őrizni a tisztánlátásunkat.

8. Summázás

Mindkét tárgyalt paradoxon esetében a következtetések nyilvánvalók:

- a. Pál – nem logikailag hamis érveléseket, hanem a logikának néha ellentmondó, de valós argumentációt hoz fel akkor, amikor a Krisztushoz hű szolgálatot úgy határozza meg, hogy az nem lehet sem a szellemiség, sem a környezet hozzáállásának függvénye.
- b. ha nem ismerjük fel azt az alapigazságot, hogy Krisztus az emberi jellemet kívánja formálni, hamis származtatáshoz jutunk, és akkor sok minden nemcsak ellentmondásos, hanem értelmetlen és hasztalan lesz – nemcsak Pál tanításában, hanem Jézus Krisztus szolgálatában is.
- c. ezeket szem előtt tartva megállapítható: a páli paradoxonok egzisztenciális paradoxonok, amelyek osztják a veridicus paradoxonok igazságát, mégsem mondható el róluk, hogy csak látszólagos paradoxonok – és a következtetéseket el kell fogadnunk.
- d. a következtetés mindkét említett példa esetében nem lehet más, mint, hogy akár a környezetről legyen szó, amelyben Krisztusért az emberek érdekében szolgálunk, akár magunkról, mint Jézus Krisztus nagykövetei – paradoxális szolgálatot végzünk, létünket és valónkat érintő, egzisztenciális módon, amelyben a végcél Isten dicsőítése.

Felhasznált irodalom

- BAKER, William R.: *2 Corinthians*. College Press Pub., Joplin, MO. 1999
- BARCLAY, William: *The letters to Timothy, Titus, and Philemon*. The Westminster Press, Philadelphia, 2000.
- BARNETT, Paul: *The message of 2 Corinthians: power in weakness*. InterVarsity Press, Leicester, England; Downers Grove, Ill., USA, 1988.

- BARTON, Bruce B.; VEERMAN, David; WILSON, Neil S.: *1 Timothy, 2 Timothy, Titus*. Tyndale House Publishers, Wheaton, Ill. 1993.
- BEALL, J. C.: *Revenge of the Liar*. Oxford University Press, KJV Bible commentary, Publisher: Thomas Nelson, Nashville, 1997.
- BELLEVILLE, Linda L.: *2 Corinthians*. Inter Varsity Press, Downers Grove. Ill. 1996.
Believer's Study Bible. Thomas Nelson-Nashville, 1997.
- BEST, Ernest: *Second Corinthians*. J. Knox Press, Atlanta, 1987.
- CALVIN, John: *1, 2 Timothy and Titus*, Crossway Books, Wheaton Illinois, 1998.
- DIBELIUS, Martin; CONZELMANN, Hans: *The Pastoral Epistles, a commentary on the Pastoral Epistles*. Fortress Press, Philadelphia, 1972.
- GARLAND, David E.: *2 Corinthians*. Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1999.
- GINGRICH, Roy: *The Books of Titus and Philemon*. Riverside Printing, Memphis, TN, 2000.
- GINGRICH, Roy: *The Book of 2 Corinthians*. Riverside Printing, Memphis, TN, 2000.
- GORDAY, Peter: *Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon*. InterVarsity Press, Downers Grove, Ill, 2000.
- HAYFORD, Jack W: *Ministering In the Spirit and Strength of Jesus*. Thomas Nelson publisher, Nashville, 1998.
- HENDRIKSEN, William; KISTEMAKER, Simon J.: *New Testament commentary: Exposition of the Pastoral Epistles*. Baker Book House, Grand Rapids, 1953–2001.
- HUGHES, Robert B.; LANEY, J. Carl: *Tyndale concise Bible commentary*. Tyndale House Publishers, Wheaton, Ill. 2001.
- HUGHES, R. Kent: *2 Corinthians: power in weakness*. Crossway Books, Wheaton, Ill. 2006.
- KNOWLES, Andrew: *The Bible guide*. Augsburg, Minneapolis, MN. 2001.
- LANGE, John Peter; SCHAFF, Philip; KLING, Christian Friedrich; Wing, CONWAY P.: *A commentary on the Holy Scriptures: 2 Corinthians*. Logos Research Systems, Inc., Bellingham, WA, 2008.
- LUKASZEWSKI, Albert L.: *The Lexham Syntactic Greek New Testament: Expansions and Annotations*. Logos Research Systems, Inc. 2006.
- MACARTHUR, John: *2 Corinthians*. Moody Publishers, Chicago, 2003.
- MACDONALD, William; FARSTAD, Arthur: *Believer's Bible Commentary: Old and New Testaments*. Thomas Nelson, Nashville, 1997.
- MARSHALL, I. Howard; TOWNER, Philip H: *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*. T&T Clark International, London; New York, 2004.
- MARTIN, Ralph P.: *Word Biblical Commentary: 2 Corinthians*. Word, Incorporated, Dallas, 2002.
- MOUNCE, William D.: *Word Biblical Commentary: Pastoral Epistles*. Word Incorporated, Dallas, 2002.
- MURRAY J. Harris: *The Second Epistle to the Corinthians: a commentary on the Greek text*. W. B. Eerdmans Pub. Co., Paternoster Press, Grand Rapids, Mich., Milton Keynes, UK, 2005.
- PLUMMER, Alfred: *A critical and exegetical commentary on the Second epistle of St. Paul to the Corinthians*. Scribner, New York, 1915.
- SAINTBURY, R. M.: *Paradoxes*. Cambridge University Press, 1995.

- SORENSEN, Roy: *A brief history of the Paradox: philosophy and the Labyrinths of the Mind*. Oxford University Press, 2003.
- SMILANSKY, Saul: *10 Moral paradoxes*. Blackwell publishing, 2007.
- SCHUETZE, Armin W.: *1 Timothy, 2 Timothy, Titus*. Northwestern Pub. House- Milwaukee, Wis. 1991.
- SHILLINGTON, V. G.: *Believers Bible Church Commentary*. Herald Press Scottdale, Pa., 1998.
- THRALL, Margaret E.: *A critical and exegetical commentary on the Second Epistle of the Corinthians*. T&T Clark International, London, New York, 2004.
- The Pulpit Commentary: Titus*. Publisher Logos Research Systems, Inc. Bellingham, WA, 2004.
- UTLEY, Robert James Dr.: *Paul's Letters to a Troubled Church: I and II Corinthians*. Study Guide Commentary Series, Vol.6, Marshall, Tx, Bible Lesson Internationals, 2002.
- VALLESKEY, David J.: *2 Corinthians*. Northwestern Pub. House, Milwaukee, Wis., 1992.
- ZUCK, John F.; ROY B.: *The Bible knowledge commentary: an exposition of the scriptures*. Victor Books, Wheaton, IL, 1983–1984.
- WIERSBE, Warren W.: *The Bible exposition commentary*. Victor Books Wheaton, Ill. 1996.
- WILLMINGTON, H.L.: *Willmington's Bible handbook*. Tyndale House Publishers, Wheaton, Ill. 1997.